

**กรอบแนวคิดการจัดการร่วมสมัย
ในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน
ในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาชาติ
ตามแนวทางชุมชนพึ่งตนเอง
Contemporary Management Framework
In Creating Competitive Advantage the Formulation
of Nation Strategy on Sustainable Community Development**

ดร. พลิน ภู่อุญ ^{*}
Palin Phoocharoon, Ph.D.

บทคัดย่อ

การสร้างเศรษฐกิจพื้นฐานให้เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้นั้นเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจของชาติให้มีเสถียรภาพและมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงที่มีอยู่ตลอดเวลา ยุทธศาสตร์การพัฒนาชาติในมุมมองบริหารธุรกิจจึงเน้นการพัฒนาในระดับชุมชนให้สามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการพึ่งตนเองแบบยั่งยืน การศึกษาวิจัยนี้ได้ประยุกต์นำเอาทฤษฎีทางการจัดการและการจัดการร่วมสมัยมาประยุกต์ใช้ในเชิงปฏิบัติเพื่อให้การพัฒนาชุมชนมีทิศทางชัดเจนและมีประสิทธิภาพสูงสุด กรอบแนวคิดรูปแบบจำลองในการพัฒนาให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ถูกพัฒนาขึ้น และทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและในเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพิสูจน์ว่ารูปแบบจำลองที่พัฒนาขึ้นมีอำนาจในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และความสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวแปรที่ศึกษา อธิบายแนวทางการพัฒนาให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้แบบยั่งยืนโดยต้อง

* รองศาสตราจารย์ คณะบริหารธุรกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

เห็นการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาให้เกิดเป็นแกนความสามารถหลัก
ในขณะเดียวกันชุมชนต้องมีการพัฒนาความสามารถในการใช้องค์ความรู้
นั้นๆ ภายใต้การจัดการและการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการ
สร้างให้เกิดเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งที่สร้างให้เกิดการแลกเปลี่ยนการเคลื่อน
ย้ายทรัพยากรที่สำคัญต่อการผลิตในลักษณะที่ส่งเสริมและสนับสนุนระหว่าง
กัน ภายใต้โครงสร้างและระบบที่ได้รับการสถาปนาโดยกรรมมออย่างดีที่สามารถนำ
เอาปัจจัยนำเข้าที่มีทั้งหมดผ่านกระบวนการที่ได้รับการพัฒนาอยู่เสมอเพื่อ
ผลิตสินค้าที่มีคุณค่าและมีความแตกต่างที่มีมูลค่าเพิ่ม

Abstract

In order to revive the national economy, creating fundamental sustainable economics is required. Therefore, community is encouraged to develop itself to become more competitive through the contemporary management. Proposed model was developed and tested the relationship by the Triangulation methodology. Quantitative research results support the proposed model. The main variables shown the strong relationships at the significance level. Moreover, qualitative data yields better understanding of the reason behind those relationships. The results recommend that sustainable community development required the development of intellectual capital to become community's core competency. In additional, community needs to develop its capability dynamically in order to utilize existing resources both tangible and intangible effectively by creating the social networks to enhance the flow and the use of resources. Community architecture is recommended to design the appropriate structure, systems and process that will allow community to exploit those collective knowledge and capitalize on the capabilities that will make the products unique.

บทนำ

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทั้งด้าน การเมือง เศรษฐกิจและสังคม เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อ ประเทศไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม พบว่าในทศวรรษที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากโดยเฉพาะสังคมในเมืองใหญ่ที่มีการขยายตัวของ เมืองและขนาดของประชากรมาก ในขณะที่การขยายตัวทางเศรษฐกิจที่มีสูงมากในต้นทศวรรษกลับกลายเป็นเศรษฐกิจฟองสบู่ในช่วงกลางทศวรรษ ปัจจุบันเสถียรภาพทางเศรษฐกิจยังเป็นปัญหาที่ต้องการการแก้ไขอย่างจริงจัง โดยเฉพาะกระจายรายได้ที่ขาดประสิทธิภาพส่งผลให้การพัฒนา ประเทศโดยรวมโดยเฉพาะชนบทของประเทศไม่มีประสิทธิผล

ในการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ประเทศไทยถูกจัดอันดับในกลุ่มท้ายเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านเช่น ประเทศสิงคโปร์ จากการศึกษาพบว่าความได้เปรียบในการแข่งขันของ ประเทศไทยที่เคยมีในอดีตกำลังเสื่อมหายไปในโดยเฉพาะความได้เปรียบ ในการแข่งขันจากการมีปัจจัยการผลิตที่มีราคาต่ำ เพราะเมื่อเทียบกับ ประเทศจีนแล้วพบว่าในปัจจุบันจีนมีความได้เปรียบในการแข่งขันสูงกว่า ไทยในเรื่องของต้นทุนการผลิต จากวิกฤติปัญหาเศรษฐกิจในปี 2540 ทำให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาในด้านนี้มากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับการแข่งขันแบบเสรีภายใต้กรอบกติกาของ องค์การการค้าโลกที่มีความเป็นรูปธรรมชัดเจนมากขึ้น ดังนั้นการกำหนด ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศจึงเป็นสิ่งที่ต้องกระทำอย่างเร่งด่วน ภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่เป็นระบบในเชิงบูรณาการ ทั้งนี้ต้องมี พิจารณาถึงเงื่อนไขและข้อจำกัดที่ประเทศไทยมีแตกต่างจากประเทศอื่นด้วย

เพื่อให้การพัฒนาประเทศมีเสถียรภาพ การพัฒนาในระดับรากฐาน จึงเป็นภารกิจที่ต้องทำในลำดับแรก เศรษฐกิจรากฐานหมายถึงเศรษฐกิจ ชุมชนที่ต้องให้ความสำคัญอย่างมากเพราะระบบเศรษฐกิจรวมของ ประเทศจะมีเสถียรภาพได้นั้นต้องเริ่มจากเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็งภายใต้ โครงสร้างและระบบสังคมที่สามารถพึ่งตนเองได้และมีการเสริมสร้างให้ ชุมชนมีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่สูงขึ้นโดยมีการพัฒนาตัวเองตลอดเวลา ปัจจุบันนโยบายของรัฐบาลให้ความสำคัญกับการพัฒนาสังคมในระดับ

รากหญ้ามากขึ้น ดังจะเห็นได้จากนโยบายการกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ท้องถิ่นเพื่อให้ท้องถิ่นได้ดูแลปกครองตนเอง ดังนั้นการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างให้เกิดความเข้าใจในภาพรวมของท้องถิ่นที่ประกอบด้วยชุมชนหลายชุมชนจึงเป็นสิ่งที่จะต้องกระทำเป็นสิ่งแรกเพื่อให้การกำหนดนโยบายการพัฒนาตอบสนองความต้องการแท้จริงทั้งในระดับชุมชนและในระดับประเทศซึ่งจะเป็นการพัฒนาที่ตรงจุดและตรงประเด็น งานวิจัยชิ้นนี้ได้ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อประโยชน์ในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ในมุมมองบริหารธุรกิจ ทั้งนี้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์สูงสุดในการสร้างเสถียรภาพในการพัฒนาให้กับประเทศไทย

ความสำคัญและที่มาของการศึกษาวิจัย

ปัจจุบันการเคลื่อนย้ายของคนในชนบทที่เข้ามาทำงานในเมืองหลวงมีจำนวนมากขึ้นส่งผลทำให้ชุมชนในชนบทขาดพลวัตและมีความอ่อนแอมากขึ้นซึ่งนับว่าเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอย่างมาก ในขณะที่เดียวกันกับการเคลื่อนย้ายของแรงงานที่เข้ามาทำงานในเมืองหลวงนั้นสร้างให้เกิดทั้งโอกาสและปัญหาอย่างมาก จากการศึกษาพบว่าในช่วงสิบปีที่ผ่านมาการขยายตัวของเมืองหลวงมีอัตราช้ากว่าการเติบโตของประชากรส่งผลให้เกิดชุมชนแออัดที่นำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ประชากรที่เคลื่อนย้ายมาใหม่ยังไม่มียานพาหนะต้องพึ่งพาที่พักราคาแพง การอยู่กันอย่างไม่มีระเบียบส่งผลให้มีอัตราการเกิดอาชญากรรมสูงมากขึ้น ในขณะเดียวกันชนบทกลับต้องประสบกับปัญหาการขาดแคลนแรงงานทางด้านเกษตรกรรม ปัญหาทางสังคมในระดับครอบครัวที่ปล่อยให้คนแก่เลี้ยงลูกหลานอยู่ที่บ้านตามลำพัง เพราะพ่อแม่ของเด็กเข้ามาหางานทำในกรุงเทพฯ คนหนุ่มคนสาวส่วนใหญ่ที่เป็นแรงงานหลักของชุมชนต่างพากันละทิ้งบ้านเกิดเข้ามาทำงานในเมืองหลวงมากขึ้น จากการศึกษาวิเคราะห์ในเชิงลึกจะพบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมีสาเหตุหลักมาจากปัญหาเศรษฐกิจที่ประชาชนในชนบทขาดโอกาสในการหาเลี้ยงชีพด้วยตัวเอง การสูญเสียที่ทำกินของราษฎรที่ได้ขายที่ดินให้แก่นายทุน ราคาพืชผลตกต่ำ สภาพะกัยแล้งและโอกาสใน

การหางานทำมีน้อยกว่าเมื่อเทียบกับในเมืองหลวง ทำให้คนในชนบทอพยพเข้ามาสู่เมืองหลวงมากขึ้นมีผลให้ ชุมชนในชนบทขาดแรงงานและขาดพลังสมองในการพัฒนาทำให้ชุมชนไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งมีผลทำให้เศรษฐกิจที่เป็นรากฐานของประเทศไม่แข็งแรงและขาดเสถียรภาพ

งานวิจัยชิ้นนี้ได้ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อมุ่งเน้นการแก้ปัญหาในระดับพื้นฐานโดยใช้กรอบแนวคิดในการพัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้ ที่สำคัญจะต้องมีความสามารถรักษาเสถียรภาพในการเติบโตจากการประยุกต์ใช้ศักยภาพของแต่ละชุมชนที่อยู่เป็นทรัพยากรสำคัญในการผลักดันการพัฒนา สถาบันบัณฑิตบริหารศาสตรเป็นสถาบันที่มีภารกิจชัดเจนในการพัฒนาประเทศในทุกๆระดับ เพื่อเป็นการตอบสนองนโยบายการพัฒนาประเทศของรัฐบาลการศึกษาวิจัยเพื่อประโยชน์ในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนในแนวทางการพึ่งตนเองจึงถูกพัฒนาขึ้น ทั้งนี้จะเป็นการพิจารณาศึกษาในมุมมองในเชิงธุรกิจที่จะทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ จากการสร้างความสามารถในการแข่งขันอย่างมีระบบภายใต้กรอบทฤษฎีและแนวคิดทางการจัดการซึ่งเป็นการประยุกต์นำเอาหลักการการจัดการร่วมสมัยมาใช้ในการสร้างให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบโดยมีวัตถุประสงค์การศึกษาวิจัยดังนี้คือ 1) เพื่อสร้างกรอบแนวคิดรูปแบบจำลองในการพัฒนาชุมชนพึ่งตนเองแบบยั่งยืนของประเทศไทย 2) เพื่อการพัฒนาสร้างฐานความรู้ที่สามารถพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นในเชิงธุรกิจที่นำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของชุมชน 3) เพื่อสร้างและพัฒนาให้มีการใช้ทรัพยากรทั้งที่จับต้องไม่ได้และที่จับต้องได้ของชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด 4) เพื่อแก้ปัญหาความยากจนโดยการเพิ่มศักยภาพให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ

กรอบแนวคิดทางทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรม

บทบาทและสถานภาพของชุมชนในฐานะที่เป็นเศรษฐกิจรากฐานของประเทศ

ในทางสังคมศาสตร์ครอบครัวจัดว่าเป็นชุมชนที่เล็กที่สุดและเมื่อหลายครอบครัวมาอยู่รวมกันจึงเกิดขึ้นเป็นชุมชน นักวิชาการต่าง

ยอมรับว่าการที่ประเทศไทยจะมีความเข้มแข็งได้ประเทศนั้นๆ จะต้องมีการพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็งก่อน บทบาทและสถานภาพของชุมชนจึงเป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในฐานะที่เป็นรากฐานของการพัฒนา เนื่องจากชุมชนของไทยมีลักษณะเฉพาะพิเศษที่มีเอกลักษณ์ของตัวเอง ดังนั้นในการพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้นั้นจะต้องมีการศึกษาให้เกิดความเข้าใจที่ดีก่อน ในการวิเคราะห์และศึกษาชุมชนไทยนั้นสามารถวิเคราะห์ได้ในสองประเด็นคือ ประเด็นแรกมองชุมชนในฐานะชุมชนเป็นผู้ถูกพัฒนาในอดีตทิศทางและแนวทางการพัฒนาประเทศตามแผนแม่บทการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่แผนฉบับที่ 1 ถึงแผนฉบับที่ 7 มุ่งเน้นการพัฒนาที่มาจากส่วนกลางโดยรัฐบาลเป็นผู้กำหนดกรอบความคิดและวางแผนในการพัฒนาบ้านเมือง พัฒนาท้องถิ่น และพัฒนาชุมชนโดยที่รัฐบาลดำเนินการผ่านกลไกของระบบราชการ ดังนั้นชุมชนและท้องถิ่นจึงเป็นผู้ที่ถูกพัฒนาด้วยกระบวนการที่เกิดขึ้นภายใต้ระบบราชการที่มีรัฐบาลเป็นผู้กำกับโดยเป็นการบริหารจากบนลงล่าง มีผลทำให้ชุมชนและท้องถิ่นมีบทบาทในการพัฒนาน้อย เพราะบทบาทในการพัฒนาหลักๆที่มีความสำคัญล้วนอยู่ในมือของรัฐที่เป็นผู้ดำเนินการพัฒนา

จากบทเรียนและประสบการณ์ในการพัฒนาประเทศตั้งแต่แผนฉบับที่ 1 ถึงแผนฉบับที่ 7 ซึ่งรัฐเป็นผู้ดำเนินการดำเนินการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นพบว่าผลของการพัฒนาไม่สามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและท้องถิ่นได้ในระดับที่กำหนดไว้ ดังนั้นในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 รัฐจึงได้ปรับกระบวนการทัศน์และกรอบแนวคิดใหม่ เดิมจากแนวคิดการพัฒนาจากส่วนกลางเป็นการผสมผสานแนวคิดในการพัฒนาโดยที่รัฐบาลยังคงมีบทบาทในการพัฒนาแต่ในกระบวนการพัฒนาเริ่มให้ความสำคัญกับบทบาทของชุมชนมากขึ้น เช่นการให้ชุมชนมีส่วนร่วมสูงมากขึ้น ในแผนฯ ฉบับที่ 8 กล่าวชัดเจนว่าการมีส่วนร่วมหมายถึงการพัฒนาที่ประชาชนเป็นศูนย์กลาง แต่อย่างไรก็ตามรัฐยังเข้ามามีบทบาทสำคัญอยู่ เพียงแต่เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมและมีบทบาทในกระบวนการพัฒนามากขึ้น เช่น การส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง การส่งเสริมประชาคมโดยมีโครงการส่งเสริมประชาคมตำบล

ประชาคมอำเภอ ประชาคมจังหวัดและพัฒนาโครงการที่สนับสนุนนโยบาย
กระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ประสิทธิผลที่เกิดขึ้น
ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 มีการปรับกรอบแนวคิดใหม่เพื่อ
ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยใช้แนวคิดในการพัฒนาที่ให้
ชุมชนเป็นผู้พัฒนาตัวเอง โดยชุมชนจะเป็นตัวแปรหลักที่มีบทบาท
สำคัญในการดำเนินการพัฒนาโดยมีรัฐบาลเป็นผู้สนับสนุนโดยทุกฝ่าย
ต้องให้ความร่วมมือระหว่างกันในการผลักดันให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

วิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศ

วิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศไทยมีจุดมุ่งหมายชัดเจนในการแก้
ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของ
ประเทศ โดยต้องเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนทำให้เกิดความอยู่ดีมีสุขของคน
ไทย และมีค่านิยมร่วมในเรื่องความคิดทัศนคติและกระบวนการทำงาน
โดยยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทาง เพื่อให้เอื้อต่อ
การเปลี่ยนแปลงระบบบริหารประเทศในแนวใหม่ที่มุ่งสู่ประสิทธิภาพ
และคุณภาพและก้าวตามโลกได้อย่างรู้เท่าทัน โดยการเปลี่ยนแปลง
นั้นๆ จะต้องสร้างคุณค่าที่ดีในสังคมไทยบนพื้นฐานการอนุรักษ์
วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของความเป็นไทย โดยมองการพัฒนาสภาพ
สังคมไทยที่พึงประสงค์ที่มุ่งการพัฒนาสู่ “สังคมไทยที่เข้มแข็งและมี
ดุลยภาพ” ในสามด้านคือ

สังคมคุณภาพ สามารถคนทุกคนให้เป็นคนดี คนเก่งพร้อมด้วย
คุณธรรม จริยธรรม มีวินัย ความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกและพึ่งตนเองได้
และให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในสภาพแวดล้อมที่ดี มีระบบ
เศรษฐกิจมีเสถียรภาพและสามารถแข่งขันได้ ได้รับการพัฒนาที่ยั่งยืน
และสมดุลกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระบบการเมืองการ
ปกครองโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีความเป็นธรรมในสังคมไทย

สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้คนไทย
สามารถคิดเป็น ทำเป็น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้เท่าทันโลกเพื่อ

พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลง สามารถสั่งสมทุนทางปัญญา รักษาและ
ต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและ
คุณค่าของเอกลักษณ์สังคมไทยที่พึงพาเกื้อกูลกัน รู้จัก รักสามัคคี มี
จารีตประเพณีดีงาม รักภูมิใจในชาติและท้องถิ่น มีสถาบันครอบครัวที่
เข้มแข็ง รวมทั้งการสร้างเครือข่ายชุมชนทั่วประเทศ

เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ดังกล่าว ทุกฝ่ายจะต้องให้ความสำคัญกับ
การวางแผนเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาที่เน้นบทบาทและเศรษฐกิจ
ท้องถิ่นโดยให้คนในชุมชนเป็นศูนย์กลางในการวางรากฐานการพัฒนา
เพื่อเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง จึงเป็นเรื่องที่ต้องกระทำอย่างระมัดระวังอย่าง
มาก ดังนั้นการสร้างให้เกิดระบบการบริหารจัดการที่ดีและมีการใช้
ทรัพยากรทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้เพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชน
ให้เกิดความเข้มแข็งที่ยั่งยืนนั้น ต้องมีการเพิ่มเสริมสร้างสมรรถนะและ
ขีดความสามารถในการแข่งขันในเชิงธุรกิจไปพร้อมกันด้วย

ทั้งนี้ เพื่อให้การพัฒนาบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของ
แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ที่กำหนดว่าต้องการให้ 1) สามารถฟื้นฟู
เศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพและมีภูมิคุ้มกัน 2) มีการวางรากฐานการ
พัฒนาประเทศให้เข้มแข็ง ยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองได้อย่างรู้เท่าทันโลก
3) เกิดการบริหารจัดการที่ดีในสังคมไทยทุกระดับ และ 4) เพื่อแก้
ปัญหาความยากจนและเพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนไทยในการพึ่งพา
ตนเอง โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่
ได้ถูกจัดออกเป็นกลุ่มๆ ดังนี้ กลุ่มที่ 1 การสร้างระบบการบริหารจัดการ
ที่ดีให้เกิดขึ้นในทุกส่วนของภาคสังคม กลุ่มที่ 2 การเสริมสร้าง
รากฐานของสังคมให้เข้มแข็ง กลุ่มที่ 3 การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ
ให้เข้าสู่สมดุลและยั่งยืน โดยสรุปยุทธศาสตร์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9
เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ชี้ทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะปานกลางที่
สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ระยะยาว และมีการดำเนินการต่อเนื่องจากแผน
พัฒนาฯ ฉบับที่ 8 โดยมีแนวคิดที่เน้นให้คนเป็นศูนย์กลางของ
การพัฒนาในทุกมิติอย่างเป็นองค์รวมและให้ความสำคัญกับการพัฒนา
ที่สมดุล ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ
สร้างระบบบริหารจัดการภายในที่ดีให้เกิดขึ้นในทุกระดับ

เพื่อให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาโดยเป็นชุมชนเป็นผู้พัฒนาตัวเองนั้น การเสริมสร้างให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทางความรู้ทางสังคม ทางวัฒนธรรม และทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างมากและต้องกระทำอย่างเร่งด่วน ดังนั้นการสร้างแนวคิดใหม่ การปรับกระบวนการทัศน์ใหม่ของชุมชนในการพัฒนาภายใต้ความร่วมมือระหว่างกันที่ดีจะสร้างให้เกิดโครงสร้างและระบบการดำเนินการที่เหมาะสม และที่สำคัญจะต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับการกระจายอำนาจจากส่วนกลางที่จะให้ท้องถิ่นปกครองและพัฒนาตัวเองมากขึ้น

ยุทธศาสตร์การพัฒนาชาติตามแนวทางชุมชนพึ่งตนเอง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับความหมายของคำว่า"พัฒนา"คือความมุ่งมั่นให้เกิดความเจริญมั่นคงก้าวหน้ามุ่งให้ทุกคนมีความสุขสบาย ในบทความเรื่องการพัฒนาแบบยั่งยืนสำหรับสังคมไทย ของดร. ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ได้กล่าวถึงการพัฒนาของประเทศไทยในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาว่ามีลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้ คือ 1) มีการประเมินค่าของธรรมชาติต่ำมาก 2) มีการให้ความสำคัญสูงในเรื่องการแสวงหาความเจริญสูงสุด 3) มีความเชื่อมั่นในเศรษฐกิจที่ดำรงอยู่ 4) มีการวางนโยบายเพื่อผลประโยชน์ในวงที่คับแคบ ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ไม่เป็นการสร้างรากฐานที่เข้มแข็งที่นำไปสู่ความไม่มีเสถียรภาพ

การพัฒนาในยุคที่ผ่านมาจึงเป็นการพัฒนาที่เน้นหนักทางด้านเศรษฐกิจที่ไม่คำนึงถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมและผลเสียหายทางสังคมจึงเป็นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดผลเสียหายหลายประการ และเป็นการพัฒนาที่ไม่เหมาะสม ซึ่งหากไม่มีการแก้ไขแนวคิดและทิศทางการพัฒนาใหม่ อาจนำมาซึ่งความไม่สมดุลย์ที่ทำให้มนุษยชาติไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติ นักวิชาการ นักวางแผน และองค์กรต่างๆ จึงได้เสนอรูปแบบการพัฒนาขึ้นใหม่ที่เรียกว่า"การพัฒนาที่ยั่งยืน" (Sustainable Development) เพื่อเป็นทางออกของปัญหาและความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาในยุคที่ผ่านมา

การพัฒนาแบบยั่งยืน

สภาโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาได้ให้ความหมายของการพัฒนาแบบยั่งยืนว่า “การพัฒนาแบบยั่งยืนหมายถึงการพัฒนาที่สนองต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบันโดยไม่กระทบกระเทือนคนรุ่นต่อไปในการสนองต่อความต้องการของตนเอง” การพัฒนาแบบยั่งยืนตามความหมายดังกล่าว ประกอบด้วยแนวความคิดอย่างน้อยสามประการ ประการแรก เป็นการพัฒนาแบบยั่งยืนที่คำนึงถึงแนวความคิดเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ซึ่งอาจเป็นความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่นอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย การมีงานทำ และความต้องการที่จะมีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีกว่าเดิม ความต้องการทั้งสองประการนี้ล้วนต้องอาศัยการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยทั่วไปคนรวยกับคนจนอาจมีความต้องการที่แตกต่างกัน แต่ทั้งคนรวยและคนจนต่างก็มีความต้องการพื้นฐานที่มีความจำเป็นในการดำรงชีวิตเหมือนกัน ไม่แตกต่างกัน คนที่ร่ำรวยอาจมีต้องการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่สูง มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากมายนอกเหนือจากสิ่งจำเป็นต่อการครองชีพ คนจนก็เช่นเดียวกันเมื่อได้รับการสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานแล้ว เขาก็มีสิทธิที่จะพัฒนาตนเองหรือได้รับการพัฒนาให้มีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่สูงกว่าขั้นความจำเป็นพื้นฐาน

แนวคิดประการที่สอง เกี่ยวกับขีดจำกัดของสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมจะทำหน้าที่อย่างน้อยสองประการคือ 1) เป็นผู้ให้ทรัพยากรแก่กระบวนการพัฒนา และ 2) เป็นที่รองรับของเสียจากกระบวนการพัฒนา ระบบสภาพแวดล้อมมีขีดจำกัดในการให้ทรัพยากร และมีขีดจำกัดในการรองรับของเสีย ในกระบวนการพัฒนา ย่อมจะต้องนำเอาทรัพยากร สิ่งแวดล้อมมาใช้ประโยชน์และเมื่อมีการพัฒนา จะต้องมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และชีวภาพเกิดขึ้นมากบ้างน้อยบ้าง แล้วแต่ระดับเทคโนโลยีที่ใช้ แล้วแต่อัตราและปริมาณการใช้ประโยชน์ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม แล้วแต่ความสามารถในการบริหารจัดการลดผลกระทบ สิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้น ดังนั้นการพัฒนาแบบยั่งยืนจะต้องไม่กระทบต่อความสามารถของคนรุ่นต่อไปและจะต้องไม่เกินศักยภาพของระบบนิเวศนั้นๆ ที่จะรองรับได้

แนวคิดประการที่สามเกี่ยวกับความยุติธรรมในสังคม เพราะการพัฒนาโดยทั่วไปเป็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เศรษฐกิจ สภาพสังคมดีขึ้น มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น แนวทางการพัฒนาแบบยั่งยืน มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในปริมาณเท่าที่จะฟื้นฟูเกิดใหม่ได้ โดยบูรณาการปัจจัยการพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรมเข้าไว้ด้วยกัน เช่นสร้างโอกาสของการเข้าถึงและได้ใช้ทรัพยากรได้อย่างเท่าเทียมกัน การกระจายการลงทุนและกระจายผลประโยชน์ตอบแทนที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงหลักการความยุติธรรมเป็นสำคัญ

ดังนั้นการพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นใหญ่ หรือมีประชาชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาที่มีครอบครัวเป็นรากฐาน และการพัฒนาที่มีชุมชนเป็นรากฐาน เพราะประชาชนส่วนใหญ่ควรจะได้รับผลของการพัฒนาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การพัฒนาจึงจะยั่งยืน โดยที่ครอบครัวและชุมชนเป็นรากฐานที่สำคัญของสังคม จึงควรพัฒนาครอบครัวและชุมชนให้มั่นคง โดยเป็นการพัฒนาที่สร้างความสมดุลย์และผสมผสานในด้านทุกๆด้าน โดยไม่เป็นการพัฒนาที่เน้นหนักในด้านเศรษฐกิจจนเกินไป เพราะการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว ไม่สามารถทำให้ชุมชนบรรลุวัตถุประสงค์ในการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ โดยเฉพาะถ้าไม่อาจจะรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิตของประชาชนและการพัฒนาด้านวัฒนธรรมและจิตใจ ได้

นักวิชาการหลายท่านมองการพัฒนาที่ยั่งยืนว่าเป็นยุทธวิธีการพัฒนาที่ช่วยจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ รวมทั้งการจัดการทางการเงินและวัสดุอุปกรณ์กายภาพต่างๆ เพื่อเพิ่มความมั่นคงและคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี การพัฒนาแบบยั่งยืนเปรียบเสมือนเป้าหมายที่ปฏิเสธนโยบายและการดำเนินของกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นอยู่ในปัจจุบันด้วยการทำลายฐานการผลิตและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นการปล่อยให้อนุชนรุ่นหลังประสบสภาวะการณ์ที่แย่กว่าและเสี่ยงภัยมากกว่าสภาพปัจจุบัน

ดังนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืนในความหมายดังกล่าวจึงเป็นเป้าหมายที่พึงประสงค์ร่วมกันของการให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาทำให้เกิดความร่วมมือกัน การพัฒนาแบบยั่งยืนควรพิจารณาใน

5 ด้านสำคัญดังนี้คือ 1) สิ่งแวดล้อมยั่งยืน (Environment Sustainability) ประกอบไปด้วยค่านึงถึงปัจจัยทางนิเวศวิทยา ความหลากหลายทางชีวภาพ (Biological Diversity) และสัดส่วนที่เหมาะสมระหว่างประชากรและทรัพยากร 2) เศรษฐกิจยั่งยืน (Economic Sustainability) ประกอบไปด้วยนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจที่เหมาะสม การจัดสรรทรัพยากรให้ได้ประโยชน์สูงสุด และเกิดความเสมอภาคในการเข้าถึงทรัพยากร และความเสมอภาคในการกระจายรายได้ 3) วัฒนธรรมยั่งยืน (Cultural Sustainability) ประกอบไปด้วยความตระหนักถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชาวบ้านแต่ละคนและชุมชน โดยให้ชาวบ้านสามารถปรับโครงสร้างให้สอดคล้องกับความต้องการ และเป็นไปตามแนวความนึกคิดของชุมชนและเกิดการยอมรับในแนวทางและค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาได้ 4) สังคมยั่งยืน (Social Sustainability) ประกอบด้วยการกระจายรายได้ให้กับกลุ่มคนทุกฐานะทางเศรษฐกิจได้อย่างเสมอภาคทางเพศและเชื้อชาติ โดยลงทุนจัดการบริการขั้นพื้นฐานเช่นการศึกษา การสาธารณสุข โดยเน้นให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม 5) การเมืองยั่งยืน (Political Sustainability) ประกอบไปด้วยความมั่นคงปลอดภัยของชาวบ้านโดยรวมและการมีสิทธิและเสรีภาพของทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

แนวคิดชุมชนพึ่งตนเอง

ความหมายและลักษณะชุมชนพึ่งตนเองมีมากมายพอจะสรุปได้ดังนี้ การพึ่งตนเองมีสองความหมาย คือความหมายในทางปัจเจกบุคคล คือกิจกรรมทั้งหลายที่ทำโดยปัจเจกบุคคลและครัวเรือน เพื่อบรรลุการมีหลักประกันของการดำรงชีพของเขา ส่วนความหมายในทางลักษณะกลุ่มแล้ว การพึ่งตนเอง คือสังคมหรือกลุ่มที่มีการจัดระบบเพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินการตอบสนองความต้องการของตนเอง ด้วยวิธีการช่วยเหลือตนเองร่วมมือกับคนอื่นที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน ทั้งนี้หมายรวมถึงกลุ่มหรือสังคมนั้นต้องมีอิสระในการกำหนดเป้าหมายและมีอิสระในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายด้วยความสามารถและความเพียรพยายามของตัวเอง

การพึ่งตนเองคือการมีเสรีภาพเต็มที่ในการทำกิจกรรมของตนเอง โดยตนเอง และชาวบ้านสามารถกำหนดชะตากรรมของตนเองจากภายใน ชุมชนเองมากกว่าที่จะถูกกำหนดจากพลังจากภายนอก การพึ่งตนเอง จะต้องพิจารณาในประเด็นสำคัญ 3 ประเด็นคือ 1) คุณภาพเฉพาะตัว (Self-Quality) ความพยายามพึ่งตนเองจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อชาวบ้านใน ชุมชนมีอิสรภาพมีความเสมอภาค ความเป็นไท ศักดิ์ศรีและคำนึงถึง ความเจริญก้าวหน้าได้ด้วยตนเอง 2) มีการกระทำอย่างต่อเนื่องหรือมี ความเป็นกระบวนการ (Continuing Action or Process) ทั้งในด้าน ความคิดและการตัดสินใจ กระบวนการพึ่งตนเองที่แตกต่างกันไปตาม ลักษณะเฉพาะของแต่ละประเทศ 3) ระดับการพึ่งตนเองสามารถแบ่งออก เป็น 4 ระดับ ได้แก่ระดับบุคคล (ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ) ระดับท้องถิ่น (ใช้วิธีให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมและกระจายอำนาจ) ระดับ ประเทศ (สร้างสมดุลระหว่างเมืองกับชนบท) และระดับระหว่าง ประเทศ (สร้างสัมพันธภาพระหว่างประเทศและปรับให้มีความร่วมมือทาง เศรษฐกิจและเทคโนโลยี) ทั้งนี้แต่ละสังคมอาจมีการให้น้ำหนักความ สำคัญมากน้อยต่างกันแต่ต้องมีครบทั้งสามประเด็น

ดังนั้น เงื่อนไขที่ทำให้เกิดการพัฒนาพึ่งตนเองได้นั้นควรมีองค์ ประกอบที่สำคัญคือ การพัฒนาจะต้องเป็นกลุ่ม (Collective) ชาวบ้าน จะต้องอยู่รวมกันเป็นชุมชน เป็นหมู่บ้าน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ การมีจิต สำนึกและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Mutual Aid) เป็นพื้นฐานของ การพึ่งตนเองขึ้นที่ขึ้นอยู่กับความสมัครใจในการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนา ของชุมชน จิตสำนึกที่มีร่วมกันในการทำงานร่วมกันในรูปของกลุ่ม เพื่อ เป็นพลังต่อรองกับสถาบันภายนอกชุมชน (รัฐและพ่อค้า) ได้อย่างมีพลัง และก่อให้เกิดเครือข่าย(Network)ของชุมชนที่มีการประสานวัฒนธรรม ทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัดและประเทศ หมายรวมถึงการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นิยามของการพัฒนาชุมชนพึ่งตนเองแบบยั่งยืนของงานวิจัยนี้

เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและเพื่อเป็นการ สร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ทางแนวคิดในการพัฒนาแบบยั่งยืน นักวิจัยได้ บูรณาการแนวคิดในเชิงบริหารธุรกิจเข้าไว้ในการพัฒนาให้ชุมชนพึ่งตนเอง

แบบยั่งยืน งานวิจัยนี้กำหนดนิยามการพัฒนาชุมชนพึ่งตนเองแบบยั่งยืนไว้ดังนี้คือ หมายถึงการที่ชุมชนมีการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ภายใต้การสถาปตยกรรมโครงสร้าง และระบบที่ทำให้ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรนั้นได้ในเชิงธุรกิจในการตอบสนองความต้องการของตัวเองทั้งในฐานะที่เป็นปัจเจกชนและที่เป็นกลุ่มในการบรรลุหลักประกันในการดำรงชีพและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาด โดยสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้ ความเสมอภาค ความมีอิสระเสรีภาพทางความคิด ภายใต้ความร่วมมือที่ดีระหว่างกันที่นำไปสู่เครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งที่มีศักยภาพมากขึ้นในการสร้างให้การพัฒนาที่มีความยั่งยืนในมิติที่สำคัญคือมิติในด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมืองและสังคม

กรอบแนวคิดทางทฤษฎีทางบริหารธุรกิจที่ใช้ในการศึกษา

จากการค้นคว้าทบทวนวรรณกรรมในเรื่องการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในมุมมองบริหารธุรกิจ การศึกษาพบทฤษฎีและแนวคิดที่เหมาะสมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างลงตัวกับรูปแบบโครงสร้างของสังคมไทยได้ คือแนวคิดร่วมสมัยทางการจัดการในเรื่องการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันแนวใหม่ที่มีมุมมองของการพัฒนาที่ระดับพื้นฐานในการใช้ทรัพยากรและความสามารถพิเศษเฉพาะซึ่งเป็นการประยุกต์ใช้แนวคิดในเชิงกลยุทธ์แนวใหม่ที่มีความลึกซึ้งและเป็นแนวคิดที่สนับสนุนกลยุทธ์การสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันที่ Michael E. Porter (1985) กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่าองค์กรธุรกิจที่ต้องการรักษาและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน องค์กรนั้นๆจะต้องพัฒนาให้เกิดกลยุทธ์ความได้เปรียบทั่วไป (Generic Strategy) เพื่อที่จะแน่ใจได้ว่าจะสามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ กลยุทธ์ดังกล่าวคือ กลยุทธ์ในเรื่องความเป็นผู้นำทางด้านต้นทุน (Cost leadership) กลยุทธ์การสร้างความแตกต่างให้กับสินค้าและผลิตภัณฑ์ (Differentiation) และกลยุทธ์ในการกำหนดจุดสนใจไปที่ตลาดสินค้าหรือลูกค้า (Focus) ซึ่งองค์กรต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นเพื่อแข่งขันได้ในเวทีการค้า

แนวคิดของ Porter ได้รับการยอมรับอย่างมากตั้งแต่ปี ค.ศ. 1985 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน แต่ขบวนการที่จะทำให้บรรลุกลยุทธ์ดังกล่าวได้มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลาและปัจจุบันมีความก้าวหน้าอย่างมาก เช่นการลดต้นทุนการผลิตที่มีการนำเอาแนวคิดการส่งสินค้าให้ตรงต่อความต้องการโดยเฉพาะเรื่องเวลา(Just-in-time)การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตในรูปแบบต่างๆได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างความแตกต่างในการแข่งขันที่นับวันทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการที่จะทำให้กลยุทธ์นั้นๆสัมฤทธิ์ผลจะต้องมีการลงทุนในเครื่องจักร อุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่ต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมหาศาล ที่สำคัญยิ่งกว่านั้นการพัฒนาจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง

ชุมชนเปรียบเสมือนองค์กรธุรกิจขนาดเล็กดังนั้นในการพัฒนาชุมชนเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้นั้นจำเป็นต้องเพิ่มมุมมองการพัฒนาในเชิงธุรกิจควบคู่ไปด้วยเพราะชุมชนไม่ได้ตั้งอยู่โดดเดี่ยวเช่นในอดีต ปัจจุบันระบบการค้าและการลงทุนที่มีการขยายตัวมากขึ้นและมีผลกระทบต่อชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อมทำให้ชุมชนจึงต้องเตรียมพร้อม และสามารถรับมือกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนั้นได้ ที่สำคัญชุมชนต้องมองว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นคือโอกาสมากกว่าที่จะเป็นอุปสรรคในการพัฒนา ดังนั้นการที่รัฐบาลมีนโยบายที่จะส่งเสริมให้ชุมชนมีความสามารถในการพึ่งตนเองได้ ชุมชนจึงต้องเร่งพัฒนาตัวเองในการสร้างให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน เพื่อให้แน่ใจว่ามีหลักประกันในการดำรงชีพและสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

Nadler (1998) กล่าวถึงหลักทฤษฎีที่สนับสนุนแนวคิดดังในเรื่องกล่าวโดยได้ทำการศึกษาและเสนอแนวคิดกลยุทธ์การสร้างความสามารถได้เปรียบในการแข่งขันในมุมมองใหม่ขึ้น โดยมีมุมมองแนวทางการพัฒนาความได้เปรียบการแข่งขันที่ประยุกต์ใช้หลักแนวคิดพื้นฐานในเรื่องต่อไปนี้เป็นประการแรกคือ ทักษะสินทางปัญญา หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (Intellectual Capital) โดยการส่งเสริมให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญขององค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆทั้งที่เป็นความรู้ในระดับบุคคลและระดับชุมชนที่เป็นความรู้ที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะที่ฝังลึกอยู่ในชุมชนนั้นๆกล่าวคือเป็นความรู้ที่มีการสั่งสมมาเป็นระยะเวลาผ่านกาล

ลองผิดลองถูกจนกระทั่งพัฒนาเป็นแก่นทางปัญญาและแก่นความสามารถ (Core Competency) ที่ยากแก่การลอกเลียนแบบโดยชุมชนอื่นหรืออาจจะลอกเลียนแบบได้แต่ไม่สามารถทำให้เหมือนหรือเทียบเท่าได้ ตัวอย่างเช่นการที่บริษัท คีโคแมน Kikoman ของญี่ปุ่นที่เป็นบริษัทที่มีความเชี่ยวชาญพิเศษในการผลิตซอสถั่วเหลืองที่มีคุณค่าทางโภชนาการที่ได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคทั่วโลก ซึ่งความรู้ในการหมักซอสถั่วเหลืองพัฒนามาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จัดได้ว่าเป็นความรู้พิเศษเฉพาะของ Kikoman ที่มีความเชี่ยวชาญพิเศษและได้รับการพัฒนาเป็นแก่นความสามารถหลักเฉพาะพิเศษที่สามารถนำมาใช้ได้ใช้เชิงธุรกิจจะพบว่าราคาของซอสคีโคแมน จะแพงกว่าซอสถั่วเหลืองของยี่ห้ออื่นในขนาดเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญ และที่สำคัญคือมีจำหน่ายทั่วโลก

ในประเทศไทยกรณีของชุมชนบ้านครัวที่มีความรู้ในการทำผ้าไหมที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะภายใต้แบรนด์นมของ จิม ทอมส์สัน ที่มีการย้อมสีและมีการออกแบบลวดลายที่มีความสวยงามเฉพาะตัวเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย นับเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นสำคัญที่ฝังลึกอยู่ในชุมชนนั้น ซึ่งยังต้องมีการพัฒนาในลำดับต่อไป ดังนั้นการพัฒนาที่เน้นให้ชุมชนเข้าใจและตระหนักถึงประโยชน์ของฐานองค์ความรู้ (Knowledge Based) ที่ตนเองมีอยู่ทั้งในระดับบุคคล และในระดับชุมชนจะเป็นการสร้างให้เกิดการพัฒนาที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ภูมิปัญญารัฐดังกล่าวจะต้องพัฒนาให้เป็นแก่นความรู้ที่ถูกสร้างให้มีลักษณะเฉพาะพิเศษ ในเรื่องนี้ Von Hippel (1988) กล่าวเสริมในเรื่องนี้ว่าการแลกเปลี่ยนความรู้หรือแลกเปลี่ยนทรัพยากรทางปัญญาระหว่างกันจะส่งผลทำให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ๆ และยังเป็นการสร้างให้เกิดความเข้มแข็งในระดับที่สูงขึ้นด้วย ในขณะที่ Hamal และ Prahalad (1994) กล่าวสนับสนุนในเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจนว่า นอกจากการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันแล้วการสนับสนุนและส่งเสริมโดยการแลกเปลี่ยนและช่วยเหลือระหว่างกันในเรื่องทรัพยากร และความสามารถของแต่ละชุมชนก็เป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่ทำให้ทรัพยากรทางปัญญามีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นหากชุมชนส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรและความสามารถพิเศษที่มีอยู่ระหว่างกันใน

สนับสนุนระหว่างกันและกันจะส่งผลให้การใช้ประโยชน์จากทรัพยากร
นั้นๆ สูงมากยิ่งขึ้น

Williamson (1985) ได้ทำการศึกษาในเรื่องนี้และกล่าวเสริม
อีกว่าการสร้างให้เกิดการควบคุมการบริหารจัดการที่ดี (Effective
Governance) ก็เป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่จะช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพ
ภายใต้การแลกเปลี่ยนดังกล่าว เพราะจะทำให้ลดค่าใช้จ่ายในการ
ดำเนินการอย่างมาก โดยเฉพาะภายใต้การควบคุมดูแลจัดการระหว่าง
กันที่ดีจะส่งผลไปสู่การพัฒนาภาพลักษณ์ขององค์กรชุมชนนั้นๆ ด้วย
นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างให้เกิดความผูกมัดในการใช้ทรัพยากรภายใน
ชุมชนนั้นๆ (Resource Commitment) อีกด้วย การที่ชุมชนด้านเกี่ยว
มีชื่อเสียงมากในเรื่องการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่คนไทยทุกคนเมื่อนึกถึง
ด้านเกี่ยวก็ต้องนึกถึงเครื่องปั้นดินเผาแบบสวยงามที่ใช้ในการ
ประดับสวนและในบ้าน จะพบได้ว่าเกิดขึ้นจากการพัฒนาตามหลักแนว
คิดดังกล่าว เพื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นมีตัวแปรพิเศษสำคัญเบื้องหลัง
ความสัมพันธ์ดังกล่าวคือความร่วมมือระหว่างกันของชุมชนในการนำ
เอาทรัพย์สินทางปัญญามาใช้

กลยุทธ์การสร้างรายได้เปรียบเทียบในการแข่งขันแนวใหม่ ประการ
ที่สองคือ ความสามารถของชุมชนในการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาหรือ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้หมายถึงการใช้ทรัพยากร
ของท้องถิ่นเอง และการแสวงหาทรัพยากรจากท้องถิ่นอื่นเพื่อใช้ในการ
ผลิตสินค้าที่มีความแตกต่างเฉพาะในการสร้างให้เกิดมูลค่าสูงสุดแก่
ผลิตภัณฑ์นั้นๆ Gnyawali และ Madhavan (2001) กล่าวสนับสนุนใน
เรื่องนี้ว่า ในการพัฒนาความสามารถของชุมชน ชุมชนจะต้องสร้างให้
เกิดกลไกที่ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเคลื่อนย้ายของทรัพยากรภายใน
ชุมชนนั้นๆ ระดับสูง ทรัพยากรที่ควรส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนและ
มีการเคลื่อนย้ายระหว่างกันจัดได้เป็นหมวดได้ 3 ประเภทคือ 1)
ทรัพยากรที่เป็นทรัพย์สิน (Asset flow) 2.) ทรัพยากรประเภทข้อมูล
(Information flow) 3.) ทรัพยากรประเภทสถานภาพ (Status Flow)

Madhavan, Koka และ Prescott (1998) กล่าวถึงรายละเอียด
ในทรัพยากรที่เป็นสินทรัพย์ว่าหมายถึง เงินลงทุน เครื่องมือ เครื่องจักร
เทคโนโลยี ความสามารถ และทักษะของประชาคมในชุมชนนั้นๆ ที่ควร

พัฒนาให้มีการแลกเปลี่ยนเคลื่อนย้ายในลักษณะส่งเสริมสนับสนุนกัน และกัน การมีการไหลเวียน แลกเปลี่ยน หักยัดกันในปัจจุบันดังกล่าวจะทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยังเป็นการสร้างให้เกิดความร่วมมือและความเข้าใจอันดีภายในชุมชนด้วย ซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดเป็นการสร้างเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งทั้งในเชิงสังคมและในเชิงธุรกิจ แนวทางการส่งเสริมและการสนับสนุนดังกล่าวได้รับการพิสูจน์แล้วว่าสร้างให้เกิดความเข้มแข็งในเชิงธุรกิจแก่ธุรกิจอย่างมากเช่น การลงทุนร่วมกันในลักษณะบริษัทร่วมทุนระหว่างประเทศ การสร้างเครือข่ายธุรกิจของบริษัทข้ามชาติต่างๆ ซึ่งการศึกษาพบว่าเครือข่ายดังกล่าวเป็นพลังขับเคลื่อนธุรกิจให้เกิดการเติบโตทางอย่างมากในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา

Harrigan (1986) ได้ทำการศึกษาความสามารถของชุมชน/องค์กรโดยศึกษาการไหลเวียนของข้อมูลที่สำคัญซึ่งหมายรวมถึงองค์ความรู้ที่เกิดจากการพิจารณาศึกษาจากข้อมูล การที่ชุมชนมีการเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข่าวสาร ข้อมูล กลยุทธ์ ความรู้ทั่วไประหว่างกัน เป็นตัวแปรสำคัญที่สร้างให้ชุมชนมีความสามารถในระดับสูงมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันนั้นควรอยู่ภายใต้การให้ความสำคัญต่อการเป็นผู้ชนะ โดยมีการสื่อสารภายในระหว่างกันของชุมชนให้เห็นความสำคัญและคุณค่าของเป้าหมายในการพัฒนาชุมชน และเพื่อให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างยั่งยืนชุมชน ดังนั้นจะต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกของชุมชนมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้นซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของบุคคลหรือทีมงานก็ได้

Padgett และ Ansell (1993) ได้ศึกษาในเรื่องการเคลื่อนย้ายของสถานภาพไว้ในรายละเอียดว่าสถานภาพหมายถึง อำนาจอันชอบธรรม สิทธิ บทบาทความเป็นผู้นำ การให้ความสำคัญระหว่างกันและกัน การมอบอำนาจในการทำงานและการตัดสินใจ ในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งพบว่าตัวแปรที่มีความสำคัญมากคือการปรับเคลื่อนย้ายสถานภาพที่จะต้องมีการให้ความสำคัญในระดับสูง การได้มาซึ่งอำนาจในการบริหาร สิทธิที่ผู้บริหาร และบุคคลควรพึงมีเพื่อให้ทุกคนเข้าใจถึงหน้าที่ที่ทุกคนมีต่อชุมชนนั้นๆ การยกย่องให้เกียรติ การแสดงออกถึงความชื่นชมในความขยันขันแข็งที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งกระทำจะ

อยู่ภายใต้ระบบการจัดการที่มีความยุติธรรม การเคลื่อนย้ายแลกเปลี่ยนทรัพยากรทั้งสามประเภทอย่างมีประสิทธิภาพจะส่งผลให้การสร้างความสามารถในการแข่งขันเพื่อเป็นชุมชนยั่งยืนมีประสิทธิภาพสูงสุด

Nadler (1998) ได้กล่าวถึงกลยุทธ์การสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันใหม่กลยุทธ์ประการที่สามคือกลยุทธ์ในการสถาปัตยกรรมโครงสร้าง ระบบ และขบวนการดำเนินงานของชุมชนที่สามารถจะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือ ทรัพย์สินทางปัญญา มาสร้างให้เกิดประโยชน์สูงสุดในเชิงธุรกิจ โดยนำมาใช้ในการผลิตสินค้าที่มีความแตกต่าง และสามารถเพิ่มคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์ให้เกิดขึ้นสูงสุด การสถาปัตยกรรมชุมชนในการพัฒนาเป็นกุญแจสำคัญในการนำเอาทรัพยากรที่มีทั้งหมดมาใช้ภายใต้กรอบการจัดการที่ดีโดยมีผลลัพธ์ในการสร้างให้เกิดความแตกต่างที่สามารถเพิ่มคุณค่าให้มากที่สุด

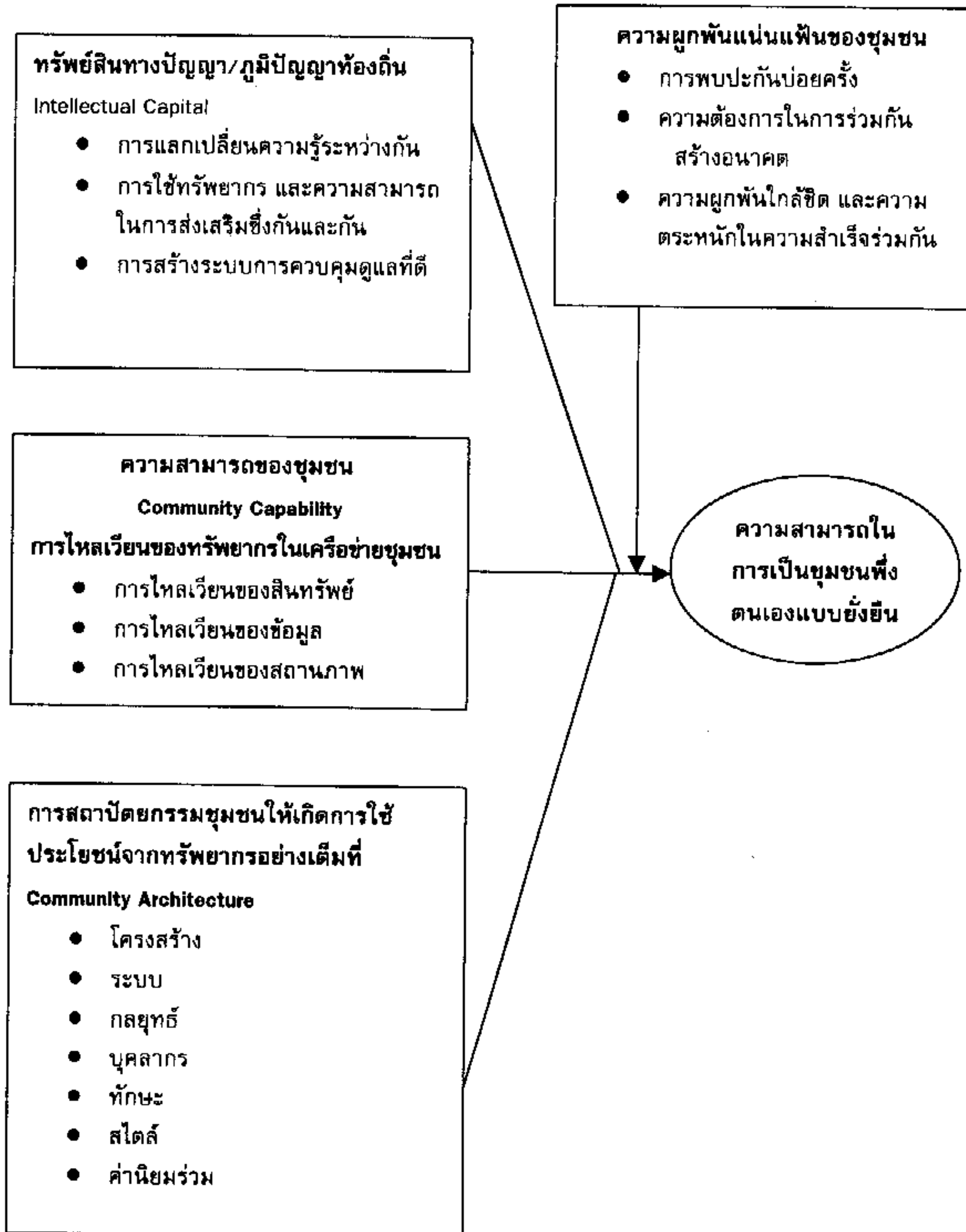
ดังนั้นชุมชนที่เข้มแข็งจึงต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ตัวเองตลอดเวลาเพื่อกำหนดและออกแบบการจัดการที่เหมาะสม การวิเคราะห์ในเรื่องนี้ McKinsey ได้มีกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ตนเองที่ชัดเจนคือ 7's McKinsey Model โดยมีรายละเอียดคือ 1. โครงสร้าง (Structure) 2. ระบบ (System) 3. กลยุทธ์ (Strategy) 4. บุคลากร (Staff) 5. ทักษะของคนในชุมชนนั้น ๆ (Skill) 6. สไตล์ในการทำงาน (Style) และ 7. ค่านิยมร่วม (Shared Value) ดังนั้นการศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจตัวเองในปัจจุบันดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมให้การสถาปัตยกรรมชุมชนมีความเหมาะสม ส่งผลให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

กรอบทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นเป็นแนวคิดการจัดการร่วมสมัยที่มุ่งเน้นการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์กรธุรกิจ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาชุมชนของประเทศไทย เพื่อให้ชุมชนของไทยมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน นักวิชาการที่มีชื่อเสียงในการสร้างความสามารถในการแข่งขัน Granovetter (1985) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่าการที่ชุมชนจะเข้มแข็งได้นั้นจะต้องมีการสร้างความแน่นแฟ้นให้เกิดขึ้นระหว่างกันภายในชุมชนนั้นๆ ในการสร้างให้ชุมชนเข้มแข็งนั้นมีตัวแปรหลักที่สำคัญในการส่งเสริมให้เกิดความแน่นแฟ้นระหว่างกันคือ 1) การพบปะระหว่างกันระหว่างสมาชิกในชุมชนนั้นทั้งในรูปแบบของการพบปะ

กันอย่างเป็นทางการและอย่างไม่เป็นทางการที่มีความถี่มาก 2) มีความเป็นมาที่คล้ายคลึงกันและมีแนวคิดที่จะสร้างอนาคตให้เกิดขึ้นร่วมกัน เป็นไปในแนวทางเดียวกัน 3) การที่ชุมชนนั้นมีความผูกพันใกล้ชิดกัน ในระดับสูงและมีจิตสำนึกในความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการกระทำร่วมกัน พิจารณาจากตัวแปรดังกล่าวหากชุมชนใดมีการนำเอาแนวคิดดังกล่าว มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาจะทำให้ชุมชนนั้นมีความได้เปรียบในการ แข่งขันในระดับที่สูงมากซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการพึ่งตนเองของชุมชน แบบยั่งยืน

กรอบแนวคิดรูปแบบจำลองในการศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ความได้เปรียบในการแข่งขันทำให้สามารถพัฒนาสรุปกรอบแนวคิดรูปแบบจำลองในการพัฒนาชุมชนพึ่งตนเองแบบยั่งยืนได้ดังนี้คือ :

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ได้ถูกออกแบบ (Research Design) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบการสำรวจ (Exploratory Research) โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษานี้เป็นการค้นคว้าเพื่อทดสอบและหาตัวแปรที่มีความสำคัญในการสร้างให้ชุมชนความสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันเพื่อพัฒนาเป็นชุมชนพึ่งตนเองแบบยั่งยืน การศึกษานี้ยังเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ที่สำคัญตามรูปแบบจำลองโดยยังเป็นการศึกษาเจาะลึกในรายละเอียด เพื่อประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย และข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชน

ระเบียบวิธีที่นำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาเป็นวิธีศึกษาแบบ Triangulation Approach โดยใช้การผสมผสานกันของระเบียบวิธีวิจัยในการศึกษาปรากฏการณ์เดียวกันโดยใช้ระเบียบวิธีการศึกษาทั้งในเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) และระเบียบวิธีการศึกษาในเชิงปริมาณ (Quantitative Method) ภายใต้สมมุติฐานที่ว่าการศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณจะทำให้การค้นหาคำสัมพันธ์ของตัวแปรที่สำคัญเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่ผลการศึกษานี้ในเชิงคุณภาพสามารถอธิบายให้เข้าใจถึงสาเหตุเบื้องหลังความสัมพันธ์นั้นๆ ได้ในระดับที่เจาะลึกมากกว่า ยิ่งกว่านั้นหากผลการศึกษาออกมาสอดคล้องกันทั้งสองวิธี จะสามารถทำให้มั่นใจว่าการศึกษานี้มีความถูกต้องแม่นยำและมีความน่าเชื่อถือในระดับสูงซึ่งจะส่งผลทำให้การนำผลการศึกษานี้มาประยุกต์ใช้มีอำนาจในการในการอธิบายเหตุการณ์และความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น

การเก็บข้อมูลในการวิจัยแบ่งออกเป็นสามส่วนคือ 1) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกทั่วไป (General In-depth Interview) 2) การสำรวจ (Survey) และ 3) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเฉพาะ (Specific In-depth Interview) ซึ่งทั้งหมดเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเพื่อพัฒนาไปสู่ความเป็นชุมชนพึ่งตนเอง ความร่วมมือและการส่งเสริมระหว่างกันในแต่ละมุมต่างๆ รวมทั้งการศึกษานี้ในแต่ละชุมชนมีรูปแบบการดำเนินการในการพัฒนาชุมชนใน

รูปแบบใดบ้าง นอกเหนือจากวิธีการเก็บข้อมูลดังกล่าวข้างต้นแล้วยังได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนและข้อมูลอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยโดยได้นำมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ มากกว่านั้นได้ศึกษาวิจัยและวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกในเชิงเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม (External Analysis) ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลการศึกษามีความถูกต้อง (Reliability) และความแม่นยำ (Validity) มากที่สุด

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาถูกสุ่มจากประชากรทั้งหมดภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการคัดเลือกจากหน่วยงานภาครัฐบาลให้เข้ามาร่วมงานแสดงสินค้าในงานมหกรรมหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่จัดขึ้น ณ ศูนย์แสดงสินค้า อิมแพ็ค เมืองทองธานีโดยมีจำนวนชุมชนเข้าร่วมแสดงผลิตภัณฑ์ทั้งหมดจำนวน 768 ชุมชน กลุ่มตัวอย่างถูกคัดเลือกในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกทั่วไปจำนวน 40 ตัวอย่างในการสำรวจจำนวน 71 ตัวอย่างและในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเฉพาะจำนวน 4 ตัวอย่างที่มีหน่วยการศึกษาในระดับชุมชน โดยการเลือกตัวอย่างในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนั้นเลือกจากชุมชนที่มีความเข้มแข็งอย่างมีนัยสำคัญโดยพิจารณาจากเกณฑ์ในการชนะเลิศรางวัลดีเด่นหรือเป็นชุมชนพัฒนาตัวอย่าง เทคนิคการเลือกเก็บตัวอย่างเป็นแบบ Stratified Sampling Method โดยจะทำการแบ่งประชากรทั้งหมดออกเป็นกลุ่มสินค้าต่างๆ และเลือกชุมชนที่อยู่ในกลุ่มตามสินค้านั้นๆ ทั้งนี้เป็นการเลือกกลุ่มสินค้าหลักสำคัญที่ชุมชนส่วนใหญ่ผลิตเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรที่ดี การสุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มธุรกิจเป็นสัดส่วนกับประชากรในแต่ละกลุ่มธุรกิจ ในกรณีการสำรวจ กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามด้วยตัวเองโดยให้ทำเครื่องหมายระดับค่าของตัวแปรโดยเป็นการวัดระดับความคิดเห็นพัฒนาตามหลักของไลเกิร์ตสเกิลและบางส่วนจะถูกสัมภาษณ์โดยนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยโดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์ที่แบบมีรูปแบบคำถามเฉพาะในบางกรณีมีการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมโดยใช้วิธีสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ กลุ่มตัวอย่างอีกส่วนหนึ่งถูกสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยมีการลงพื้นที่เพื่อเก็บรายละเอียดและค้นหาเหตุผลเบื้องหลังความสัมพันธ์และอิทธิพลที่เกิดขึ้นระหว่างตัวแปร โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยจะ

ทำการสัมภาษณ์หัวหน้ากลุ่มซึ่งมีหน่วยของการการศึกษาระดับชุมชน
สำหรับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแบบเจาะลึกซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพจะ
นำมาประมวลวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลจะทำการประมวลผลข้อมูลจากแบบสอบถาม
ลงรหัส ตรวจสอบรหัสป้อนข้อมูลเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์และวิเคราะห์
ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์
ความสัมพันธ์ระหว่างกัน การวิเคราะห์การผันแปร และ การวิเคราะห์
แบบเส้นตรง ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพใช้วิธีระดมสมอง
เพื่อวิเคราะห์และแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันเพื่อหาผลสรุปของแต่ละ
ตัวแปรที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความเที่ยงตรงมากที่สุด

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

จากตารางที่ 1 พบว่ากลุ่มตัวอย่างชุมชนในการศึกษามีจำนวน
ทั้งสิ้น 71 ตัวอย่างจากประชากรทั้งสิ้น 768 ชุมชนที่ได้รับการคัดเลือก
ให้มาแสดงสินค้าโดยมีชุมชนจากทุกภาคเข้าร่วมงาน

ตารางที่ 1

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามภูมิภาค

ภูมิภาค	จำนวน	ร้อยละ
ภาคเหนือ	17	23.9
ภาคกลาง	18	25.4
ภาคใต้	19	26.8
ภาคตะวันออก	8	11.3
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	9	12.6
รวม	71	100

ตารางที่ 2
ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามประเภทอุตสาหกรรม

ประเภทของสินค้า	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
สินค้าเกษตรกรรม	20	28.3
หัตถกรรมเครื่องใช้จากเกษตรกรรม	17	23.9
หัตถกรรมจากผ้า	17	23.9
ผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ	17	23.9
รวม	71	100

มหกรรมหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ชุมชนที่มีภูมิสำเนาในภาคใต้ ภาคกลางและภาคเหนือมีส่วนร่วมกันมากกว่า ทำليبเปอร์เซ็นต์ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่การกระจายในทุกประเภทของกลุ่มตัวอย่างจัดเป็นตัวแทนของประชากรที่ดี ซึ่งมีผลทำให้การประยุกต์นำผลที่ได้จากการศึกษาใช้อธิบายปรากฏการณ์ในการจัดการได้กว้างขวางมากขึ้น โดยเฉพาะการเข้าใจถึงลักษณะธรรมชาติของแต่ละประเภทสินค้าที่มีผลต่อการจัดการ กลุ่มตัวอย่างในสินค้าประเภทเกษตรกรรมจะมีสัดส่วนที่สูง ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาที่มาจากสินค้าประเภทอื่นมีส่วนร่วมในระดับรองลงมาตามลำดับ

ตารางที่ 3

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างแยกตามรายได้ก่อนมีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

รายได้ระหว่าง	จำนวน	ร้อยละ
1,000-1,999	2	3.5
2,000-2,999	15	26.3
3,000-3,999	12	21.1
4,000-4,999	13	22.8
5,000-5,999	10	17.5
6,000-6,999	5	8.8
7,000ขึ้นไป	-	-
รวม	57	100

จากตารางที่ 3 จากจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 71 ตัวอย่างนั้นได้ตอบแบบสอบถามครบในส่วนของรายได้ก่อนและหลังมีโครงการฯ เพียง 57 ตัวอย่าง ผลการสรุปพบว่า ระดับรายได้ของชุมชนก่อนมีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่มีรายได้ระหว่าง 2,000-2,999 บาท มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละสูงสุดที่ 26.3% และประมาณเกือบร้อยละเก้าสิบของกลุ่มตัวอย่างจะมีระดับรายได้ระดับระหว่าง 2,000-5,999 บาทต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างในการศึกษามีการกระจายในส่วนองระดับรายได้ในสัดส่วนที่เหมาะสม

ตารางที่ 4
ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างแยกตามรายได้ที่เพิ่มขึ้น
หลังมีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

ระยะเวลาดำเนินงานของ MV	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
500-999	2	3.5
1,000-1,499	10	17.5
1,500-1,999	12	21.1
2,000-2,499	15	26.3
2,500-2,999	5	8.8
3,000-3,499	5	8.8
3,500-3,999	4	7.0
4,000-4,499	4	7.0
5,000 ขึ้นไป	-	-
รวม	57	100

จากตารางที่ 4 พบว่า ระดับรายได้ของชุมชนหลังมีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์มีการเพิ่มขึ้นของรายได้ในช่วง 1,000-2,499 บาทรวมกันจำนวนมากกว่าร้อยละหกสิบจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และมีการกระจายของการเพิ่มขึ้นของระดับรายได้ในสัดส่วนที่มีการกระจายตัวออกไปตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ที่แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และตารางความสัมพันธ์ของตัวแปรหลัก

จากการศึกษาสถิติในเชิงพรรณนา (ตารางที่ 5) พบว่าตัวแปรที่ค่าเฉลี่ยความสามารถในการเป็นชุมชนแบบยั่งยืนมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดที่ 3.54 ในขณะที่ค่าเฉลี่ยความผูกพันแน่นระหว่างกันของชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงรองลงมาเท่ากับ 3.53 โดยที่มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.69 และ 0.66 ตามลำดับ

ตารางที่ 5

สถิติเชิงพรรณนา และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวแปรหลัก

	Mean	S.D.	1	2	3	4	5	6	7	8
ความสามารถในการพึ่งตนเอง	3.18	0.68	-	-						
ความร่วมมือของชุมชน	3.32	0.67	0.43**	-						
ทรัพย์สินทางปัญญาท้องถิ่น	3.13	0.60	0.39**	0.41**						
ความสามารถของชุมชน	3.19	0.65	0.58**	0.58**	0.53**					
การสถาปัตยกรรมโครงสร้างชุมชน	3.46	0.67	0.43**	0.45**	0.31**	0.69**				
ความผูกพันระหว่างกันของชุมชน	3.53	0.66	0.34**	0.58**	0.53**	0.68**	0.59**			
ความมั่นคงของชุมชน	3.32	0.69	0.33**	0.23	0.14	0.43**	0.38**	0.38**		
ความสามารถในการเป็นชุมชนแบบยั่งยืน	3.54	0.69	0.54**	0.45**	0.43**	0.68**	0.75**	0.56**	0.47**	-

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

ในส่วนของการศึกษาค่าเฉลี่ยตัวแปรหลัก ทรัพย์สินทางปัญญา/ภูมิปัญญาท้องถิ่นความสามารถของชุมชนและการสถาปัตยกรรมโครงสร้างชุมชนมีค่าเท่ากับ 3.13 3.19 และ 3.46 โดยมีค่าเบี่ยงเบนตามลำดับดังนี้ 0.60 0.65 และ 0.67 ผลการศึกษายังพบอีกว่า ระดับความรู้ของชุมชนในเรื่องการจัดการและการบริหารการตลาดมีค่าเฉลี่ยต่ำมาก โดยมีค่าเท่ากับ 2.89 และ 2.70 (s.d.=0.71 และ 0.64) ในขณะที่พบว่าค่าเฉลี่ยของตัวแปรระดับความรู้ของชุมชนในเรื่องการผลิตมีค่าสูงมากกว่าอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่าเท่ากับ 3.25 และมีค่า s.d. เท่ากับ 0.67

ในการศึกษาตัวแปรระดับความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชนพบว่าค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18 (s.d.=0.68) ตัวแปรที่สำคัญในการศึกษาที่เป็นพื้นฐานทางการพัฒนาชุมชนแบบยั่งยืนคือ ตัวแปรความร่วมมือในชุมชนที่อาศัยอยู่และความร่วมมือกับชุมชนอื่นในอำเภอเดียวกัน มีค่าใกล้เคียงกัน คือเท่ากับ 3.18 และ 3.32 (s.d.=0.68 และ 0.67)

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวแปรหลักที่สำคัญในการวิจัยพบว่า ความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชนมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับตัวแปรหลักในการศึกษาทุกตัวอย่างมีนัยสำคัญ ผลการค้นคว้าวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรหลักพบว่า การสถาปัตยกรรมโครงสร้างชุมชนมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเป็นชุมชนแบบยั่งยืนในระดับที่สูงสุดโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

เท่ากับ 0.75 ($p \leq 0.01$) และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความสามารถของชุมชนกับการสถาปัตยกรรมโครงสร้างชุมชน ความผูกพันระหว่างกันของชุมชนและความสามารถในการเป็นชุมชนแบบยั่งยืนมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงรองลงมาตามลำดับคือ 0.69 0.68 และ 0.68 ตามลำดับ ($p \leq 0.01$) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลจากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า ความมั่นคงของชุมชนไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความร่วมมือของชุมชนและทรัพย์สินทางปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ตัวแปรทุกตัวมีความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งหมด โดยเฉพาะตัวแปรความสามารถในการเป็นชุมชนแบบยั่งยืนมีความสัมพันธ์กับตัวแปรหลักในการศึกษาทุกตัว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ที่แสดงผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงเส้นตรงแบบง่าย (Simple Regression)

ตารางที่ 6

ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงเส้นตรงแบบง่าย

ตัวแปรตาม ความสามารถใน การเป็นชุมชน แบบยั่งยืน	ตัวแปรอิสระ				
	ทรัพย์สิน ทางปัญญา ท้องถิ่น	ความสามารถของ ชุมชน	การ สถาปัตยกรรม โครงสร้างชุมชน	ความผูกพัน ระหว่างกันของ ชุมชน	ความร่วมมือ ของชุมชน
Beta (β)	0.43**	0.68**	0.75**	0.56**	0.45**
R ²	0.18	0.46	0.56	0.32	0.20
Adjusted R ²	0.17	0.46	0.55	0.31	0.19
F-Statistic	15.49	59.21	86.32	31.71	17.60

* $p < 0.05$

** $p < 0.01$

จากตารางที่ 6 แสดงผลการศึกษาวิเคราะห์สมการแบบถดถอยเชิงเส้นตรงแบบง่าย (Simple regression) โดยมีตัวแปรตาม (Dependent variable) คือ ความสามารถในการเป็นชุมชนแบบยั่งยืน โดยทดสอบการศึกษาความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับตัวแปรอิสระที่สำคัญในการศึกษาตามตาราง จากผลการศึกษาพบว่า

ทรัพย์สินทางปัญญาของท้องถิ่นมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับความสามารถในการเป็นชุมชนแบบยั่งยืน และพบว่ามีอำนาจในการอธิบาย (Variance explained) ของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตามเท่ากับ 18 % ($R^2=0.18$) ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.43ตามลำดับ ซึ่งจะเป็นความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ความสามารถของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับความสามารถในการเป็นชุมชนแบบยั่งยืน พบว่ามีอำนาจในการอธิบาย (Variance explained) ของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตามในระดับค่อนข้างสูงโดยมีค่าเท่ากับเท่ากับ 46% ($R^2=0.46$) และมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานเท่ากับ 0.68 และเป็นความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p \leq 0.001$

การสถาปัตยกรรมโครงสร้างและระบบของชุมชนในการดำเนินงานมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับความสามารถในการเป็นชุมชนแบบยั่งยืน พบว่ามีอำนาจในการอธิบาย (Variance explained) ของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตามเท่ากับ 56% ($R^2=0.56$) และมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานเท่ากับ 0.75โดยเป็นความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p \leq 0.001$

ความผูกพันระหว่างกันของชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับความสามารถในการเป็นชุมชนแบบยั่งยืน พบว่ามีอำนาจในการอธิบาย (Variance explained) ของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตามเท่ากับ 32% ($R^2=0.32$) และมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานเท่ากับ 0.56 และเป็นความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p \leq 0.001$

ความร่วมมือระหว่างกันในชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับความสามารถในการเป็นชุมชนแบบยั่งยืน พบว่ามีอำนาจในการอธิบาย (Variance explained) ของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตามเท่ากับ 20% ($R^2=0.20$) และมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานเท่ากับ 0.45 และเป็นความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p \leq 0.01$

**ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ที่แสดงผลการวิเคราะห์สมการถดถอย
 เชิงเส้นตรงแบบพหุ Multiple Regression**

ตารางที่ 7 เป็นการแสดงผลการศึกษาวิเคราะห์สมการแบบถดถอย
 เชิงเส้นตรงแบบพหุ Multiple Regression เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ใน
 รูปของสมการที่พัฒนาจากรูปแบบจำลองในการศึกษาวิจัย ในการ
 ทดสอบใช้วิธีการใส่ตัวแปรที่ต้องการเข้าในสมการเพื่อทดสอบอำนาจใน
 การอธิบายของตัวแปรทั้งหมดในสมการว่ามีนัยสำคัญที่บอกถึงความ
 สัมพันธ์กับตัวแปรตามที่ใช้ในการทดสอบคือความสามารถในการเป็น
 ชุมชนแบบยั่งยืน

ตารางที่ 7

ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงเส้นตรงแบบพหุ

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ: ความสามารถในการเป็นชุมชนแบบยั่งยืน
ความสามารถในการเป็นชุมชนแบบยั่งยืน	β
1. ทรัพยากรสินทางปัญญาท้องถิ่น	0.14
2. ความสามารถของชุมชน	0.23
3. การสถาปัตยกรรมโครงสร้างชุมชน	0.54**
R ²	0.79
Adjusted R ²	0.61
F Statistic	36.75

* p < 0.05

** p < 0.01

ผลการศึกษาพบว่าตัวแปรทั้งหมดตามรูปแบบจำลองคือทรัพยากรสิน
 ทางปัญญาท้องถิ่น ความสามารถของชุมชนในการใช้ประโยชน์จาก
 ภูมิปัญญาท้องถิ่น การสถาปัตยกรรมโครงสร้างและระบบของชุมชนใน
 การดำเนินงาน มีความสัมพันธ์ในเชิงเส้นตรงกับความสามารถในการ
 เป็นชุมชนแบบยั่งยืนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่ามีอำนาจใน
 การอธิบายในระดับที่สูงมากโดยมีค่าเท่ากับ 79% (R²=0.79) ที่ p ≤
 0.001 ทำให้สามารถสรุปได้ว่ารูปเนื่องจากการทดสอบเป็นการทดสอบ
 ทุกตัวแปรในสมการ

ในความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามรูปแบบจำลองกับความ สามารถในการเป็นชุมชนพึ่งตนเองแบบยั่งยืนในเชิงทฤษฎีมีตัวแปรที่ เข้ามามีอิทธิพลที่เรียกว่าตัวแปรเร่งหรือบรรเทา (Moderator Variable) นักวิจัยจึงได้ทำการทดสอบตัวแปรความผูกพันระหว่างกันของชุมชน แต่ เนื่องจากตัวแปรนี้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับตัวแปรอิสระโดยมีค่าสัม ประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับสูงการทดสอบในสมการเกิดผลกระทบของ การถ่วงเอนของข้อมูลแบบ Multicollinearity Effect จึงไม่สามารถ แปรผลได้

สรุปผลการวิเคราะห์ศึกษาและทดสอบสมมติฐานตามรูปแบบ จำลองพบว่ารูปแบบความสัมพันธ์ อำนาจในการอธิบาย และอำนาจใน การคาดการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปร ตามเป็นไปตามสมมติฐานของรูปแบบจำลองที่พัฒนาขึ้นอย่างมีนัย สำคัญในเชิงสถิติ โดยแต่ละตัวแปรสามารถอธิบายความสัมพันธ์อย่างมี เหตุผลตามหลักทฤษฎีการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณ

จากผลการศึกษาข้อมูลในเชิงปริมาณพบค่าเฉลี่ยของตัวแปร หลักมีค่าไม่สูงมากซึ่งจะอยู่ในช่วงระดับปานกลางถึงสูง แสดงให้เห็น ศักยภาพของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องมีการส่งเสริมให้สูงมากขึ้นเพราะยังมี โอกาสในการพัฒนาอีกมาก การศึกษาพบว่าค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่า ในระดับสูงทำให้สามารถสรุปได้ว่าความแตกต่างของค่าตัวแปรของใน ระหว่างกลุ่มตัวอย่างมีสูงมาก แสดงให้เห็นว่าในขณะที่ชุมชนหนึ่งมี ระดับในการพัฒนาสูงถึงสูงมากแต่ในอีกชุมชนหนึ่งอาจจะมีในระดับที่ ต่ำถึงต่ำมากแสดงให้เห็นถึงระดับของการพัฒนาที่ยังมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งที่กลุ่มตัวอย่างน่าจะมีระดับในการพัฒนาที่ไม่ แตกต่างกันมากนักเพราะเป็นชุมชนที่ได้รับการคัดเลือกจากหน่วยงาน ของรัฐให้มาร่วมงานแสดงสินค้า

ความสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวแปรหลักที่ปรากฏผลว่ามีนัย สำคัญทางสถิติทำให้พิสูจน์ได้ว่ารูปแบบจำลองที่ได้พัฒนาขึ้นภายใต้ กรอบทฤษฎีการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันแนวใหม่ มีความ

เหมาะสมในการพัฒนาชุมชนของไทย ตัวแปรการสถาปัตยกรรมโครงสร้างและระบบของชุมชนเพื่อให้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ของชุมชนมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเป็นชุมชนพึ่งตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในชัดเจนมากทำให้สรุปได้ว่าการที่ชุมชนจะเป็นชุมชนที่ยั่งยืนได้นั้นต้องให้ความสำคัญอย่างมากต่อความสามารถในการสถาปัตยกรรมการจัดการภายในชุมชนที่ดีเพื่อให้ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่จากทรัพยากรที่มีอยู่โดยเฉพาะผลการศึกษาที่พบความสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวแปรการสถาปัตยกรรมกับความสามารถของชุมชนในการนำเอาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมมาใช้ในเชิงพาณิชย์ที่มีในระดับสูงเช่นกันแสดงให้เห็นชัดว่าตัวแปรทั้งสองตัวที่อิทธิพลต่อการพัฒนาเป็นชุมชนยั่งยืนอย่างมาก

ผลการวิเคราะห์พบข้อสังเกตของตัวแปรทรัพยากรสิ่งแวดล้อมท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับตัวแปรทุกตัวยกเว้นกับตัวแปรความมั่นคงของชุมชน ทำให้สามารถสรุปได้ว่าชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่มีเชื่อว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่นั้นไม่สามารถพัฒนาให้ชุมชนเข้มแข็งได้ โดยมองว่าอาจจะสร้างได้ในระดับหนึ่งดังนั้นจึงต้องนำมาประยุกต์ใช้ประกอบกับปัจจัยอื่นจึงจะสามารถสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นได้

สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์สมการแบบถดถอยเชิงเส้นตรงแบบง่าย พบความสัมพันธ์ในรูปของสมการเชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปรหลักที่ใช้ในการศึกษากับตัวแปรตามคือความสามารถในการเป็นชุมชนแบบยั่งยืนโดยพบว่าอำนาจในการอธิบายของตัวแปรที่ทดสอบแสดงนัยสำคัญทางสถิติที่บอกถึงความสัมพันธ์กับตัวแปรตามที่มีระดับสูง ในขณะที่ผลการศึกษาวิเคราะห์สมการแบบถดถอยเชิงเส้นตรงแบบพหุ Multiple Regression ที่ใช้ทดสอบความสัมพันธ์ในรูปของสมการที่พัฒนาจากรูปแบบจำลองในการศึกษาวิจัย โดยทดสอบด้วยวิธีการเติมตัวแปรที่ต้องการเข้าในสมการพร้อมกัน ผลการสรุปพบว่าอำนาจในการอธิบายของตัวแปรอิสระทั้งหมดในสมการมีนัยสำคัญในเชิงสถิติที่อธิบายถึงความสัมพันธ์กับตัวแปรตามคือความสามารถในการเป็นชุมชนแบบยั่งยืน

ผลการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ

ผลจากการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพทำให้ได้ข้อมูลในรายละเอียดที่ชัดเจนทำให้เข้าใจถึงเหตุผลเบื้องหลังความสัมพันธ์ของตัวแปรในเชิงลึกที่สามารถทำให้เห็นภาพรวมของการพัฒนาและการดำเนินงานของชุมชนนั้นๆ ตามแนวทางชุมชนพึ่งตนเองแบบยั่งยืนได้อย่างดี

ผลการศึกษาตัวแปรทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Capital) หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า การดำเนินธุรกิจส่วนใหญ่จะเริ่มจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ทั้งนี้มีในสองลักษณะคือมีการถ่ายทอดภายในครอบครัวเอง ตัวอย่างเช่นในครอบครัวมีภูมิปัญญาเรื่องเครื่องตีมสมุนไพรร การผลิตเครื่องจักรสานจากผักตบชวา การอบแห้งลำไย ฯลฯ ก็จะส่งผ่านภายในครอบครัวกันเอง และลักษณะที่สองคือการถ่ายทอดผ่านชุมชน เช่น บางชุมชนจะมีความเชี่ยวชาญพิเศษในเรื่องการผลิตกรงนกเขาชวาก็จะมีการถ่ายทอดระหว่างกันซึ่งมีการกระทำที่สืบทอดกันมาเป็นระยะเวลานาน

จากการศึกษายังพบอีกว่าภูมิปัญญาที่ใช้ส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับพื้นฐานดังนั้นในการดำเนินการจะมีเน้นที่การใช้แรงงานจำนวนมาก และพบว่าในหลายๆชุมชนของประเทศไทยจะมีภูมิปัญญาที่เหมือนกันส่งผลทำให้มีผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะคล้ายกันเป็นจำนวนมาก เนื่องจากภูมิปัญญาดังกล่าวเป็นระดับพื้นฐานที่ไม่ยุ่งยากมากนักในการผลิตจึงทำให้เกิดการลอกเลียนแบบได้ง่าย ซึ่งส่งผลในเชิงลบที่ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจในระหว่างชุมชนด้วยกัน ได้เพราะพบว่าสินค้าที่ผลิตมีความคล้ายคลึงกันมากเกินไปโดยเฉพาะสินค้าที่ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นซึ่งมีคล้ายๆกัน เช่น การถนอมรักษาอาหารและผลไม้ เช่น ทุเรียนทอด การทำหมอน การทำเครื่องปั้นดินเผา ฯลฯ ส่งผลทำให้เกิดการแย่งตลาดระหว่างกันเองได้

จากการศึกษาพบว่าการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน (Knowledge Sharing Routine) เป็นไปในระดับที่สูงมากอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้พบว่าองค์ความรู้ที่แลกเปลี่ยนระหว่างกันส่วนใหญ่จะเป็นความรู้สามัญที่ชาวบ้านทั่วไปมักจะทราบโดยทั่วกันแต่ต่างคนก็ต่างทำโดยที่จะเริ่มจากการผลิตเพื่อใช้เองในครัวเรือนก่อนเช่นการเชื่อมผลไม้

การทำหมอน เป็นต้นแต่หลังจากมีการทำที่เต็มรูปแบบมากขึ้นทุกคนก็ต่างแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันในระดับที่ดีมาก ในประเด็นนี้พบว่าแรงผลักดันที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนนำเอาความรู้หรือภูมิปัญญานั้นมาใช้ในส่วนใหญ่มักจะมีสาเหตุที่มาจากกรณีที่ชุมชนเกิดสภาวะปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาภัยแล้ง ราคาพืชผลตกต่ำ ทำให้ชุมชนนั้นๆต้องทำอาชีพเสริมเพื่อหารายได้พิเศษให้กับครอบครัวจึงเกิดการรวมกลุ่มขึ้นผลจากการศึกษาพบอีกว่าในการดำเนินการนั้นส่วนใหญ่จะเกิดจากผู้นำที่มีความเข้มแข็งซึ่งมักจะเป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หรือผู้ที่มีความเป็นผู้สูงอายุ เช่น ผู้มีการศึกษาระดับสูง ผู้อาวุโส เป็นต้น

การรวมกลุ่มจะเกิดจากผู้นำในชุมชนดังกล่าวโดยจะรวบรวมสมาชิกซึ่งพบว่าในการเริ่มต้นจะรวมกลุ่มกันในกลุ่มของพี่น้องก่อน โดยส่วนใหญ่จะมีการปรึกษาก่อนว่าจะทำธุรกิจอะไรโดยส่วนใหญ่จะเลือกนำเอาภูมิปัญญาที่กลุ่มของตัวเองมีความถนัดเป็นพิเศษ โดยจะพิจารณาในส่วนของวัตถุดิบที่เป็นทรัพยากรที่ชุมชนของตัวเองมากมาพัฒนาเป็นสินค้าก่อน การปรับปรุงแก้ไขจะมีการกระทำอย่างต่อเนื่องจากโดยส่วนใหญ่ตอบว่าเกิดจากการลองผิดลองถูก และพัฒนาขึ้นจากความรู้ที่ได้จากวิทยากรที่มาช่วยอบรมจากหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาช่วยให้ความรู้ในส่วนของวิชาการ โดยจะเป็นการอบรมตามความต้องการของชุมชนหรือในบางกรณีหน่วยงานภาครัฐก็จะเข้ามาชี้แนะผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนควรจะทำการผลิต

การศึกษาในเรื่องการให้การส่งเสริมระหว่างกันในเรื่องทรัพยากรและความรู้นั้น พบว่ามีในระดับสูงมากเช่นกันอย่างมีนัยสำคัญโดยพบว่าการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างกันในส่วนของวัตถุดิบในการผลิตนอกจากจะมีมากในชุมชนเดียวกันแล้ว ยังพบว่าการส่งเสริมกันข้ามชุมชนด้วยเช่น ในชุมชนที่ผลิตผลไม้เชื่อมก็จะติดต่อหาซื้อผลไม้จากชุมชนข้างเคียงที่มีจำนวนมาก เพื่อนำมาผลิตจำหน่าย การศึกษาพบว่าระดับการส่งเสริมร่วมมือระหว่างกันยังขยายผลในเรื่องการแลกเปลี่ยนความรู้ด้วย โดยพบว่าการให้ความรู้แก่ชุมชนอื่นด้วย เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการถนอมอาหารโดยการเชื่อม ทอด และการทำสมุนไพรแปรรูปโดยเปิดให้ความรู้และให้มีการเข้าชมการสาธิตการผลิตทุกขั้นตอน โดยไม่ได้หวังถึงการนำเอาความรู้นั้นๆ ไปแย่งตลาด

จากการศึกษาพบเหตุผลเบื้องหลังนโยบายดังกล่าวคือ การขยายความรู้่ออกให้กว้างขวางดังกล่าวเป็นการทำให้ตลาดมีความต้องการในตัวสินค้าที่มากขึ้น กรณีนี้พบว่าชุมชนที่สนใจที่เข้าชมการสาธิตนั้นๆ หลายชุมชนที่ได้เข้ามาร่วมพัฒนาสร้างเป็นเครือข่ายธุรกิจที่เชื่อมโยงระหว่างกันที่ช่วยเหลือส่งเสริมกัน เช่นในกรณีที่มีคำสั่งซื้อจำนวนมากๆ มายังชุมชนนั้นบางครั้งมีปัญหาในเรื่องกำลังการผลิตที่จำกัด เครือข่ายก็จะมีการติดต่อกันเพื่อกระจายคำสั่งซื้อออกไปยังเครือข่ายเพื่อช่วยในผลิตให้ได้ทันกับความต้องการของลูกค้า

ทั้งนี้ระดับของการส่งเสริมระหว่างกันพบว่ายังมีระดับความแตกต่างกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของชุมชน แต่จากการศึกษาพบว่าปัจจุบันมีชุมชนที่มีหัวหน้ากลุ่มที่มีการศึกษาในระดับสูงแต่ไม่ชอบทำงานในเมืองหรือบางกรณีมีความจำเป็นต้องกลับมาช่วยงานทางบ้านในชนบทจำนวนมากขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่ต้องการที่จะประกอบอาชีพอิสระจึงเป็นแกนหลักในการรวมตัวกันนำเอาความสามารถและความรู้ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในสร้างผลิตภัณฑ์และดำเนินการในเชิงธุรกิจรูปแบบสากลได้มากขึ้น การอบรมและการถ่ายทอดความรู้ระหว่างกันพบว่ามีในระดับค่อนข้างสูงโดยส่วนใหญ่จะเป็นการอบรมด้วยวิธีการทำงานร่วมกัน ซึ่งพบว่าระบบเครือข่าย และระบบพื้นฐานทางสังคมของประเทศไทยมีความเข้มแข็งในเรื่องนี้สูงมาก ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้สังคมไทยอยู่ร่วมกันอย่างแน่นแฟ้นเป็นอย่างดี

ผลจากการศึกษาชุมชนในเชิงเจาะลึกทำให้ทราบแน่ชัดว่า การจัดการที่ดีภายใต้ผู้นำที่มีความสามารถและมีความรู้ทางการจัดการจะส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในระดับสูงมาก การจัดการที่ดีหมายถึงความถึงการจัดสรรทรัพยากรระหว่างกันที่ดี เพื่อให้สมาชิกทุกคนได้รับประโยชน์สูงสุด การศึกษายังพบอีกว่าในการจัดการของชุมชนนั้นการมีการใช้แนวประชาธิปไตยในการดำเนินงานซึ่งมีประโยชน์ต่อการพัฒนาในระยะยาวอย่างมาก ทั้งนี้พบว่าในชุมชนจะเปิดโอกาสให้สมาชิกมีสิทธิและมีเสียงในการตัดสินใจในระดับที่สูงมากโดยเฉพาะในเรื่องการจัดการทางการเงินที่ชุมชนส่วนใหญ่มีการวางระบบการบริหารในระดับที่ดี สมาชิกส่วนใหญ่ยอมรับว่าในการจัดการดูแลระหว่างกันนั้นอยู่ภายใต้ระบบพึ่งพาอาศัยระหว่างกัน ซึ่งในบางชุมชนพบว่าระบบที่ยืดหยุ่นมาก

เกินไปดังกล่าวอาจส่งผลในเชิงลบได้หากมีสมาชิกที่ไม่ซื่อตรง ในเรื่องนี้ การปรับปรุงการพัฒนาให้เกิดระบบการจัดการที่ดีจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง

กล่าวโดยสรุปการศึกษาตัวแปรภูมิปัญญาท้องถิ่นพบว่า มีการนำมาประยุกต์ใช้ได้ในระดับที่น่าพอใจ การส่งเสริมแลกเปลี่ยนความรู้ และทรัพยากรระหว่างกันมีในระดับที่ดีมาก ในขณะที่มีระบบการจัดการระหว่างกันที่ลงตัวเหมาะสม ทั้งนี้พบว่ามีการนำเอาภูมิปัญญาเดิมมาพัฒนาไปสู่ภูมิปัญญาใหม่ในระดับที่ไม่สูงมากนักเพราะยังขาดองค์ความรู้ และวิทยาการทางการจัดการใหม่ๆที่จะช่วยทำให้เกิดการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพได้ เพราะภูมิปัญญาที่นำมาประยุกต์ใช้นั้นส่วนใหญ่ยังเป็นภูมิปัญญาที่ยังอยู่ในระดับเริ่มต้น ดังนั้นการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในระดับต่อไปจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและท้าทายอย่างมาก

ผลการศึกษาดูแลความสามารถของชุมชนในการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนนั้นๆและแสวงหาทรัพยากรอื่นมาใช้เพื่อทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของชุมชนนั้นพบว่ามีการนำเอาทรัพยากรมาใช้ในระดับดี แต่พบว่าการรวมกลุ่มของประชากรในชุมชนยังมีจำนวนไม่สูงมากนัก ส่งผลทำให้ความเข้มแข็งของชุมชนยังไม่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมได้ โดยพบว่าในตำบลหนึ่งอาจมีประชากร 6,000-7,000 คน แต่มีชุมชนเพียง 2-3 ชุมชนโดยที่แต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกแค่กลุ่มละ 30-40 คนเท่านั้น ซึ่งจัดว่าเป็นจำนวนที่ยังต่ำอยู่ แต่นับว่าเป็นการเริ่มต้นที่ดีเพราะส่งผลทำให้รายได้ของสมาชิกเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

จากการศึกษาเจาะลึกในตัวแปรที่จะช่วยสนับสนุนให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งพบว่า ตัวแปรการเคลื่อนย้ายแลกเปลี่ยนทรัพยากรสิ่งทั้งที่ได้จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ระหว่างกันภายในชุมชน เช่น เงินทุน เครื่องจักรเครื่องมือ เทคโนโลยีและทักษะในการผลิต พบว่ามีในระดับสูงแต่ยังไม่มากนัก ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะจากสาเหตุที่ทรัพยากร และทรัพยากรที่ใช้ยังไม่มีความละเอียดลึกซึ้งมากนัก ส่วนใหญ่ก็จะมีในครอบครัว ในเรื่องของการฝึกฝนพัฒนาทักษะพบว่าการถ่ายทอดระหว่างกันกระทำโดยสม่ำเสมอ พบว่ามีความพยายามและความต้องการในการขยายจำนวนสมาชิกให้มีมากขึ้นอยู่เสมอ ส่วนในเรื่อง

เครื่องมือ เครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตก็มักจะต่างคนต่างใช้ หรืออาจมีการใช้ร่วมกัน ในส่วนของเครื่องจักรที่มีราคาแพงนั้นโดยในบางชุมชนจะมีสถานที่ตั้งกลาง ซึ่งปกติจะเป็นบ้านของหัวหน้ากลุ่มที่เปิดให้ให้สมาชิกมาทำการผลิตร่วมกัน

ในการศึกษาตัวแปรการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันพบว่าภายในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันในระดับที่สูงมากโดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับการจัดแสดงสินค้า การออกร้าน การพัฒนาการผลิต การสถาปนายกรรรมผลิตภัณฑ์ โดยจะเป็นการแลกเปลี่ยนกันในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เนื่องจากสมาชิกของกลุ่ม/ชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่มีความสนิทสนมที่ค่อนข้างสูงจึงทำให้การพบปะแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผลจากการศึกษายังพบว่าการให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาเพื่อเป็นที่หนึ่งในผลิตภัณณ์นั้นมีในระดับปานกลางเท่านั้นที่เป็นเช่นนี้เพราะชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดความมั่นใจในความสามารถของตัวเองอยู่ และที่สำคัญยังขาดความรู้ในการพัฒนาสินค้า และขาดความรู้ทางการตลาด

การศึกษาวิเคราะห์ตัวแปรการสื่อสารให้สมาชิกเข้าใจถึงความสำคัญของเป้าหมายนั้นพบว่าเป้าหมายนั้นเป็นหน้าที่ของผู้นำของกลุ่มในการกระตุ้นการทำงานของสมาชิกซึ่งขึ้นกับศักยภาพของผู้นำของแต่ละกลุ่ม ส่วนใหญ่การสื่อสารระหว่างกันจะเป็นแบบกันเองไม่เป็นทางการ พบว่าส่วนใหญ่จะมีความพยายามที่จะดึงให้สมาชิกทุกคนมาส่วนเข้ามามีส่วนรับผิดชอบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการชักนำของสมาชิกในชุมชนนั้นๆ แต่ที่พบชัดเจนมากคือ สมาชิกของกลุ่มมีสิทธิในการออกเสียงและแสดงความคิดเห็นในทุกเรื่อง รวมถึงการเปิดโอกาสให้มีการคิดพัฒนาผลิตภัณณ์ที่เป็นอิสระในระดับสูงมากอีกด้วย ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าหากมีการส่งเสริมในเรื่องนี้มากขึ้นจะส่งผลทำให้ระดับการพัฒนาของชุมชนนั้นๆ เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

ผลการศึกษาในเรื่องการหมุนเวียนและการเปลี่ยนสถานภาพพบในกรณีของการกระจายอำนาจว่าการทำงานของกลุ่ม/ชุมชนมีการกระจายอำนาจและมีการมอบอำนาจให้รับผิดชอบในระดับที่สูงมาก ส่วนสถานภาพความเป็นผู้นำกลุ่มมักจะอยู่กับบุคคลที่คนในชุมชนนั้นๆ ให้ความเคารพซึ่งอาจเป็น ผู้อาวุโส ผู้ที่มีความรู้ความสามารถสูง

หรือผู้บริหารส่วนท้องถิ่น ผู้ทั้งนี้มีตัวแปรสำคัญที่ช่วยทำให้การดำเนินการดังกล่าวมีประสิทธิภาพมากคือ ความไว้วางใจระหว่างสมาชิกด้วยกัน โดยพบว่าในการนำสินค้าออกแสดงจำหน่ายจะมีการผลัดเวียนกัน สมาชิกออกไปจำหน่ายสินค้า โดยสินค้าที่ออกไปจำหน่ายนั้นอาจผลิตโดยกลุ่มสหกรณ์เอง หรือในบางกรณีเป็นการฝากขายโดยสมาชิกของสหกรณ์เอง การมอบความรับผิดชอบให้สมาชิกแต่ละคนดูแลในเรื่องคุณภาพ สินค้าคงคลังและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สำคัญมีอย่างชัดเจน ซึ่งส่งผลให้เกิดการกระจายอำนาจและเป็นการให้ความสำคัญกับสมาชิกเท่าเทียมกันทุกคนในการทำหน้าที่ในการขยายธุรกิจให้กับกลุ่มและชุมชนนั้นๆ

ผลการศึกษาดัชนีการสถาปัตยกรรมโครงสร้างการดำเนินงานของชุมชน ในส่วนของระบบ และขบวนการเพื่อสามารถนำเอาคุณทรัพย์ากร และภูมิปัญญาทำให้เกิดประโยชน์ในทางธุรกิจนั้น พบว่ามีการสถาปัตยกรรมในระดับดีพอใช้ ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่ยังเป็นการกระทำผ่านการลองผิดลองถูกโดยยังขาดหลักการในการวางแผนวางระบบที่ดี ระบบในการวางแผนที่ใช้ปฏิบัติก็มักจะกระทำตามแบบที่เคยปฏิบัติมา มากกว่าเป็นการวางแผนในเชิงรุก ผลการศึกษาในเรื่องนี้ยังพบอีกว่า ในการใช้ประโยชน์จากปัจจัยนำเข้าดังกล่าวยังไม่สามารถสร้างให้เกิดผลลัพธ์ที่มีมูลค่าเพิ่มอย่างมีนัยสำคัญ โดยพบว่ารูปแบบของสินค้าและการบริการยังไม่มี ความแตกต่างมากนัก ที่สำคัญสินค้าและบริการส่วนใหญ่ที่ออกมายังมีรูปแบบที่ซ้ำกันกับชุมชนในอำเภอหรือจังหวัดใกล้เคียงในระดับสูงมาก ดังนั้นการเพิ่มคุณค่าให้กับสินค้ายังเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาในลำดับต่อไป

ผลการศึกษา ยังพบอีกว่าการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าให้กับสินค้า จะมีในระดับสูงมากกว่าในกรณีที่มีหน่วยงานของรัฐบาลเข้าไปให้ความรู้ และให้คำปรึกษาในการดำเนินธุรกิจ โดยพบในหลายชุมชนที่มีความโดดเด่นเป็นพิเศษในตัวของผลิตภัณฑ์ เช่น การทำปลาเค็มกางมุ้ง การทำผ้าทอย้อมสี ฯลฯ ที่มีชื่อเสียงมากนั้นส่วนใหญ่จะได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในจากหลายๆหน่วยงาน จากการศึกษาพบว่าหน่วยงานภาครัฐมีความมุ่งมั่นและความตั้งใจจริงในการพัฒนาในระดับสูงมาก ในการศึกษา ยังพบอีกว่าปัจจุบันการแข่งขันการ

พัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์มีสูงมากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่ปัจจุบันมีการส่งเสริมให้มีการประกวดสินค้าดีเด่นในทุกๆจังหวัดซึ่งก็เท่ากับเป็นการกระตุ้นให้มีการพัฒนาเพื่อแข่งขันโดยพบว่าที่ผ่านมา มีการส่งสินค้าเข้าประกวดผลิตภัณฑ์ดีเด่นจำนวนมากขึ้น ในหลายชุมชนยอมรับว่าจากผลการพัฒนาดังกล่าวทำให้ชุมชนมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในระดับสูงมากขึ้น ส่งผลให้เกิดเป็นสินค้า และผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เช่น การผลิตไวน์ผลไม้ การผลิตกุนเชียงสมุนไพร ผลิตภัณฑ์จักสานกระจูด เลือไบเตย ผ้าจก กรงนกเขา ผลิตภัณฑ์ย่านลิเภา ฯลฯ

สรุปผลการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ

ผลสรุปจากการศึกษาในเชิงคุณภาพพบว่ารูปแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาสามารถนำมาประยุกต์ใช้อธิบายการพัฒนาชุมชนของสังคมของไทยเป็นอย่างดี จัดว่าเป็นการประยุกต์ใช้ตัวแบบในเชิงธุรกิจมาใช้ อธิบายการพัฒนาชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองแบบยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณในทุกประเด็นโดยสามารถอธิบายเหตุผลเบื้องหลังความสัมพันธ์นั้นๆได้อย่างชัดเจน

การศึกษาพบว่าความสามารถในการพึ่งตัวเองของชนบทมีในระดับสูงที่เป็นเช่นนี้เพราะ ชุมชนในชนบทของไทยดำเนินวิถีชีวิตแบบพอเพียงเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในทางเทคโนโลยีมีผลไม่มากนักกับชุมชนโดยตรง จะมีผลมากแต่ในเชิงเศรษฐกิจ เช่น ราคาพืชผลเกษตรที่ตกต่ำในขณะที่ราคาสินค้าทั่วไป ค่าครองชีพ ค่าเล่าเรียนบุตรหลานสูงขึ้นทำให้รายได้ที่มีอยู่ไม่เพียงพอในการดำรงชีพในปัจจุบันที่ไม่ใช่ปัจจัยพื้นฐาน เพราะจากการศึกษาพบว่าชุมชนส่วนใหญ่มีปัจจัยพื้นฐานครบในตัวเองอยู่แล้ว ที่ขาดก็เป็นปัจจัยที่จะช่วยให้อันตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปเท่านั้น ซึ่งชุมชนส่วนมากไม่เห็นว่าการจำเป็นในเรื่องนี้มากเท่ากับกับการพัฒนาในเรื่องการสร้างเพื่อให้มีหลักประกันในการดำรงชีพ

การนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้มีในระดับดีพอใช้ ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาในระดับสูงต่อไปเพราะยังเป็นสินค้าพื้นฐานที่ยังไม่สามารถสร้างให้เกิดรายได้ที่มีนัยสำคัญในการพึ่งตนเองในอนาคต ดังนั้นควรใช้กลไกของการร่วมมือระหว่างกันที่สังคมไทยมีความเข้มแข็งมากนั้นช่วยกันพัฒนาให้สินค้าดังกล่าวสามารถแข่งขันในตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในและต่างประเทศ เช่นมีดีพอกของสวิสที่เดิมเป็นเพียงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถพัฒนาเป็นสินค้าที่รู้จักและยอมรับแพร่หลายไปทั่วโลกได้ ทั้งนี้เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้การพัฒนาให้ชุมชนมีความสามารถในการนำเอาความรู้นั้นๆมาใช้ในเชิงธุรกิจโดยนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ของชุมชนมาใช้ในเชิงสร้างสรรค์ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมจะทำให้การพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนมีความเป็นไปได้สูงมากขึ้น

การพัฒนาความสามารถดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพได้นั้นต้องมีความอดทน ความมีมานะพยายามสูงมากเพราะความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นอาจต้องใช้เวลาหลายปีที่ต้องทดลองแล้วทดลองอีกในเรื่องนี้พบว่าชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่มีความเข้าใจมากนักเพราะการหวังผลเลิศในระยะเวลาสั้นอาจทำให้หลายชุมชนเลิกความตั้งใจได้ ดังนั้นการให้ความรู้ความเข้าใจที่แท้จริงในขบวนการพัฒนาจึงมีความจำเป็นอย่างมาก ในขณะที่การสถาปัตยกรรมโครงสร้างของชุมชนนั้นทำได้ในระดับดีพอใช้ซึ่งต้องมีการพัฒนาให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น จากการศึกษาที่พบว่ากลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกไม่มากนักการดำเนินการในรูปแบบปัจจุบันยังอาจรองรับได้แต่หากมีจำนวนสมาชิกมากขึ้น สินค้าที่ผลิตมีหลายแบบและมีความยุ่งยากซับซ้อนระบบในปัจจุบันอาจไม่สามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพได้

ตัวแปรในเรื่องความผูกพันระหว่างกันในความรู้สึกเป็น “เรา” ของชุมชนเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้สังคมไทยเข้มแข็งซึ่งหากมีการประยุกต์ใช้ประโยชน์จากตัวแปรนี้ในเชิงพัฒนาจะทำให้การพัฒนามีประสิทธิภาพสูงสุดได้ การศึกษาพบว่าชุมชนมีความผูกพันที่แน่นแฟ้นมากซึ่งเป็นเสมือนกาวที่ยึดเหนี่ยวสมาชิกเข้าด้วยกัน ดังนั้นการสร้างและผลักดันให้เกิดพลังทำได้ง่ายที่จะขาดคือสภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำในชุมชนนั้นๆ พบว่าในสังคมที่มีผู้นำที่เข้มแข็งส่งผลให้การพัฒนาไปสู่การพึ่งตนเองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการสร้างให้เกิดความ

มันคงให้กับชุมชนด้วยเพราะการพัฒนาอื่นๆจะนำไปสู่การรับประกันในการดำรงชีพในอนาคต

โดยสรุปการพัฒนาชุมชนในการเป็นชุมชนพึ่งตนเองแบบยั่งยืนนั้นถือได้ว่าเป็นการเริ่มต้นที่ดีมาก ซึ่งยังต้องมีขบวนการการพัฒนาในลำดับต่อไปอีกมาก ดังนั้นการให้การส่งเสริม ทั้งในเรื่องความรู้ เงินทุน การสนับสนุนในรูปแบบต่างๆยังมีความจำเป็นอย่างมากในขณะเดียวกันชุมชนเองก็ต้องมีการพัฒนาปรับเปลี่ยน กรอบแนวคิด กระบวนทัศน์ ไปพร้อมๆกับการเปลี่ยนแปลงนั้นๆด้วยโดยที่จะต้องรักษาส่วนที่ดีของสังคมไทยไว้ด้วย

นัยสำคัญทั่วไปของการศึกษา

จากการศึกษาพบว่าความสามารถในการเป็นชุมชนแบบยั่งยืนนั้นเกี่ยวข้องกับตัวแปรสำคัญหลายตัวแปรในหลายประเด็น เริ่มจากความเข้มแข็งของชุมชนไทยที่มีความโดดเด่นนั้นมีพื้นฐานสำคัญมาจากความร่วมมือระหว่างกันอย่างดีของสมาชิกในชุมชนนั้น สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีเครือข่ายทางสังคม สังคมไทยมีลักษณะเฉพาะที่สำคัญคือมีความผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้น จากการศึกษาพบว่ากลุ่มสมาชิกจะมีความผูกพันระหว่างกันทางจิตใจอย่างมาก โดยการสร้างกลุ่มมักจะเริ่มจากการรวมกันของพี่น้องและเพื่อนบ้านที่อยู่ในละแวกเดียวกัน โดยจะมีการขยายตัวออกไปด้วยระบบเครือข่ายของเครือญาติ พวกพ้อง ซึ่งผู้วิจัยพบว่าเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมที่มีความเข้มแข็งในระดับสูง แต่ที่ยังไม่เป็นผลในทางการพัฒนามากนักเป็นเพราะยังขาดแนวทาง และทิศทางที่ชัดเจน รวมทั้งการขาดหลักการในการพัฒนาอย่างมีรูปแบบและการขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

การศึกษาความสามารถในการพึ่งตนเอง พบว่าสังคมชนบทมีความสามารถในการพึ่งตนเองในระดับสูงโดยเฉพาะการดำรงชีพถึงแม้ว่าจะมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่ำกว่าเมื่อเทียบกับคนในเมือง แต่การใช้ชีวิตประจำวันไม่ได้กระทบกระเทือนจากระบบเศรษฐกิจที่เกิดวิกฤตในช่วงที่ผ่านมา ที่ส่งผลกระทบต่อหน้าจะเป็นปัจจัยทางด้านสภาพของดินฟ้าอากาศที่ไม่อำนวยต่อการเพาะปลูกมากกว่าที่อาจส่งผลทำให้การดำเนินชีวิตที่

เคยมีในอดีตต้องเปลี่ยนไปกล่าวคือต้องหาอาชีพเสริม ในส่วนของมาตรฐาน การครองชีพก็พบว่าชุมชนของไทยในชนบทมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย และเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียงในระดับสูงมาก จากการศึกษาเจาะลึก พบว่า ในการพัฒนาสินค้าขึ้นมานั้นมีเหตุผลเพื่อเป็นรายได้พิเศษที่จะ นำมาให้การศึกษากับบุตร หลาน และเป็นความช่วยเหลือฝ่ายชายที่ส่วนใหญ่ ยังทำงานด้านเกษตรกรรมเหมือนเดิม โดยจะเป็นการทำงานร่วมกันที่ เป็นการใช้เวลาว่างจากฤดูเก็บเกี่ยวมาทำงานร่วมกัน และใช้เวลาว่าง ตอนเย็นทำงานเสริม การศึกษาพบว่าสังคมชนบทยังมีความเป็นอยู่ที่ เปลี่ยนแปลงน้อยมากกล่าวคือตื่นแต่เช้าเพื่อทำงานในไร่นาในฤดูเพาะ ปลูกและเข้านอนแต่หัวค่ำหลังข่าวประจำวันจบ ไม่แม้กระทั่งสนใจดูรายการ ทวี ซึ่งจัดได้ว่าเป็นสังคมที่มีความพอดีในตัวเองสูงมาก

นัยสำคัญทางการศึกษาที่พบในเรื่องความมั่นคงทางสังคมพบว่าปัจจุบันสภาพทางเศรษฐกิจเข้ามามีอิทธิพลมากขึ้น ชุมชนไทยที่เคย อยู่อย่างพอเพียงในอดีตได้รับการเปลี่ยนแปลงและได้รับผลกระทบอย่าง มากจากระบบทุนนิยมที่หันมานิยมการค้าขายเพื่อสะสมทุน โดยให้ ความสำคัญกับสัญลักษณ์ทางวัตถุมากขึ้นทำให้ชุมชนขาดความสมดุลย์ กระแสการเข้ามาของสินค้าฟุ่มเฟือยในรูปแบบต่างๆทำให้ชุมชนที่เคย ลงตัวในอดีตต้องพัฒนาตามกระแสที่เน้นการบริโภคนิยมจึงปรากฏว่ามี การพัฒนาชุมชนในรูปแบบต่างๆเกิดขึ้นมาก แต่เนื่องจากการพัฒนาดัง กล่าวขาดการเอาใจใส่ที่แท้จริง ขาดการชี้แนะ จึงส่งผลให้สังคมชนบท ของไทยอยู่ในสภาพของการพัฒนาแบบไร้ทิศทาง ดังนั้นการที่รัฐบาล หันมาให้ความสนใจในการพัฒนาชุมชนมากขึ้นในฐานะที่เป็นเศรษฐกิจ รากฐานของประเทศ การพัฒนาให้เกิดสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ นับว่าเป็นก้าวแรกของการพัฒนาแบบมีทิศทาง ที่มีความจำเป็นต้องให้ มีการพัฒนาในก้าวต่อไปอีกมาก ดังนั้นการกระตุ้นให้ชุมชนพัฒนา เป็นชุมชนแบบยั่งยืนได้สำเร็จนั้นจะต้องสร้างให้ชุมชนสามารถแข่งขัน ในเชิงธุรกิจได้ก่อนซึ่งจะต้องมีการพัฒนาความรู้ทางการตลาดและการ จัดการให้กับชุมชนอย่างมาก

การศึกษาในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาของท้องถิ่นพบนัยสำคัญ คือ การนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้นั้นมีประสิทธิภาพในระดับพอใช้ เพราะการนำเอาภูมิปัญญานั้น ๆ มาสู่การขบวนการผลิตให้เกิดเป็นสิน

ค้าและบริการยังมีข้อจำกัดอยู่มาก โดยเฉพาะความรู้ในการผลิตที่มีประสิทธิภาพ การขาดเครื่องมือเครื่องจักร การพัฒนารูปแบบของสินค้า และความรู้ในเรื่องการตลาด จากการศึกษาพบว่าชุมชนที่มีผู้นำที่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าวจะมีศักยภาพสูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างกัน การนำเอาทรัพย์สินทางปัญญามาใช้ที่พบยังอยู่ในขั้นเริ่มต้นเช่น การผลิตผ้าฝ้าย การทำผลไม้ทอด การทำชาสมุนไพร การทำกระเป่า ฯลฯ ดังนั้นการพัฒนาสินค้าในระดับที่สูงขึ้นจึงมีความจำเป็นอย่างมากในลำดับต่อไป

นัยสำคัญที่พบจากการศึกษายังพบอีกว่ามีหลายชุมชนที่ภูมิปัญญาดังกล่าวมีความคล้ายคลึงกันมากจึงทำให้เกิดการแย่งตลาดสินค้าระหว่างกันเองทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้นการเลือกที่จะผลิตในส่วนที่แต่ละชุมชนมีความชำนาญมากกว่าจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าที่แต่ละชุมชนต่างผลิตสินค้าที่เหมือนกัน เพราะจากการศึกษาพบว่าในหลายชุมชนนำผลิตภัณฑ์เกษตรกรรมเหมือนกันมาจำหน่ายในงานแสดงสินค้าซึ่งไม่ทำให้เกิดประโยชน์มากนักเพราะต่างฝ่ายต่างแย่งลูกค้ากันเอง

การศึกษายังพบอีกว่าการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้หรือภูมิปัญญา ระหว่างกันของสมาชิกมีในระดับสูงมาก ทั้งนี้พบว่าหลายชุมชนมีการเปิดให้ชุมชนอื่นที่สนใจเข้าร่วมชมการสาธิตการผลิตซึ่งการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวมีทั้งในระดับชุมชนด้วยตนเองและให้กับชุมชนอื่น มีในระดับสูงมาก ซึ่งในระยะยาวหากให้ทุกชุมชนนำเอาความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้พัฒนาในระดับที่สูงมากขึ้นจะทำให้เกิดประโยชน์อย่างมากในเรื่องการแลกเปลี่ยนสนับสนุนในด้านทรัพยากร และความสามารถระหว่างกัน พบนัยสำคัญว่า ทุกฝ่ายให้ความสนับสนุนอย่างดีระหว่างกัน แต่ยังเป็นในระดับพื้นฐาน การสนับสนุนก็เป็นเรื่องทั่วไปธรรมดาที่ไม่ต้องการความสลับซับซ้อนมากนักที่พบสำคัญคือการพัฒนาสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่มีการพัฒนาในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่ทุกชุมชนที่พบ แต่หลังจากที่ชุมชนได้เข้ามาจำหน่ายสินค้าในเมืองหลวงทำให้ได้มีประสบการณ์มากขึ้นที่จะส่งผลต่อการพัฒนาในอนาคต

นัยสำคัญในเรื่องความสามารถของชุมชนในการนำเอาทรัพย์สินทางปัญญา ทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งที่จับต้องได้ และที่จับต้องไม่ได้มาพัฒนา

ให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้น พบว่าทำได้ในระดับที่ดีพอใช้ ที่เป็นเช่นนี้ เพราะชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดอุปกรณ์ และเครื่องมือที่จะช่วยทำให้การผลิตสินค้ามีประสิทธิภาพในระดับสูง ในขณะที่ยังพบข้อจำกัดในเรื่องข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะความเข้าใจในเรื่องกลไกทางการตลาด ทำให้ชุมชนส่วนใหญ่ต้องผลิตสินค้าและจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลาง ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์สุดท้าย โดยที่ไม่ต้องลงมือลงแรงแต่อย่างใด ดังนั้นการสร้างให้เกิดความสนใจในหลักการการพัฒนาอย่างจริงจังการอบรมให้เข้าใจถึงความต้องการที่เปลี่ยนไปของผู้บริโภค และกลไกตลาด การอบรมเพื่อพัฒนาการผลิต การบรรจุภัณฑ์ ฯลฯ เป็นสิ่งที่ชุมชนเกือบทุกชุมชนยังขาดอยู่ ยิ่งไปกว่านั้นพบว่า ความต้องการในเรื่องเงินทุนเป็นสิ่งที่ทุกชุมชนเห็นพ้องต้องกันว่าในการพัฒนาเพื่อสร้างความสามารถดังกล่าวจะต้องใช้เงินทุน เครื่องจักรที่ทันสมัย ซึ่งเป็นข้อจำกัดที่ภาครัฐบาลต้องเข้ามาให้ความช่วยเหลือโดยตรง อาจอยู่ในรูปของเงินกู้ต้นทุนต่ำ หรือการยกเว้นภาษี เพื่อให้ชุมชนมีเครื่องมือในการพัฒนาที่สมบูรณ์มากขึ้น

นัยสำคัญในเรื่องความสามารถของชุมชนในการสร้างความเข้มแข็งเพื่อให้เกิดการนำเอาทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้น พบว่าในการทำงานระหว่างกันมีการมอบอำนาจให้ระหว่างกันในการดำเนินงานที่ชัดเจน การให้ความสำคัญกับสมาชิกมีในระดับสูงมาก บางชุมชนมีการพัฒนาไปในรูปแบบของสหกรณ์ที่ทำงานร่วมกันที่ชัดเจน ทำให้การรวมกลุ่มเข้มแข็งมากขึ้น ที่พบอาจจะมีหลายชุมชนที่ผู้นำชุมชนเป็นผู้นำทางการปกครอง อาจจะทำให้การพัฒนาขาดประสิทธิภาพได้ ถ้าชุมชนนั้นขาดการเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในเรื่องของทางแรงงาน และความคิด

นัยสำคัญในเรื่องการสถาปตยกรรมโครงสร้างการทำงาน ระบบขบวนการและขั้นตอนการดำเนินงานเป็นในลักษณะที่เน้นความเรียบง่าย ออมชอม มีความยืดหยุ่นสูง พบว่า พัฒนาการในเรื่องนี้มีในระดับสูงแต่ยังเป็นการเริ่มพัฒนาที่พบคือด้วยโครงสร้างระบบของสังคมไทยที่มีความผูกพันระหว่างกันทำให้เกิดความรวดเร็วในการพัฒนาในระดับสูง แต่การพัฒนาดังกล่าวในเชิงธุรกิจโดยพิจารณาจากการนำเอา คนทรัพยากร และทรัพยากรสินทางปัญญาทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการสร้างสินค้าที่มีความแตกต่างและการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้ายัง

ต้องการการพัฒนาอีกมาก เพราะจากที่พบสินค้าโดยส่วนใหญ่ยังขาดคุณค่าทั้งๆที่เป็นสินค้าที่มีความแตกต่างในระดับที่น่าพอใจ ในเรื่องนี้พบว่าหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความช่วยเหลืออย่างมาก ทุกชุมชนล้วนแล้วแต่บอกเป็นเสียงเดียวกันว่า ได้รับประโยชน์อย่างมากจากภาครัฐรวมถึงการได้รับเชิญให้เข้ามาแสดงสินค้าในงานแสดงต่างๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ และมีประสบการณ์ในการนำไปพัฒนาสินค้า และพัฒนาชุมชนเป็นอย่างมาก

สิ่งที่พบชัดเจนจากการศึกษาคือ เครือข่ายทางสังคมของไทยมีลักษณะที่แน่นแฟ้นในระดับสูงมาก จากผลการศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องทั้งจากการศึกษาในเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ พบว่าเครือข่ายมีความเข้มแข็งมากโดยเฉพาะความผูกพันระหว่างกันที่อาจมาจากที่ตั้งบ้านเรือน เครือญาติ เพื่อนฝูง พวกพ้อง ความเป็นมาที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกัน ตั้งแต่บรรพบุรุษ การมีประสบการณ์ทำงานร่วมกัน ฯลฯ ล้วนแล้วแต่เป็นกลไกที่เป็นตัวแปรทางสังคมที่ผลักดันสังคมมาตั้งแต่อดีต ดังนั้นการสร้างให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจน และนำมาศึกษาเพื่อหากลยุทธ์การพัฒนาจะทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้ ความสัมพันธ์ผูกพันดังกล่าวได้สร้างให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นทีม มีความรู้สึกเป็น"เรา"ระหว่างกันที่ต่างก็ให้ความช่วยเหลือระหว่างกัน เช่น การหมุนเวียนกันออกร้านจำหน่ายตามสถานที่ต่างๆ การหมุนเวียนกันช่วยงานระหว่างกัน ความสำเร็จที่เกิดขึ้นล้วนแล้วแต่เป็นความสำเร็จที่เกิดจาก"เรา"ที่ทุกคนร่วมกันสร้าง ซึ่งเป็นความเข้มแข็งที่ต้องทำการพัฒนาให้เห็นประจักษ์มากขึ้นโดยจะต้องเพิ่มเติมในส่วนความสามารถในเชิงธุรกิจเสริมเข้าไป ทั้งนี้ต้องเป็นการเติมโดยเน้นการรักษาส่วนที่ดิงามไว้ มิใช่พอทุกคนเห็นแก่ผลประโยชน์ที่อาจจะมาจากธุรกิจก็กลับเป็นการสร้างให้เกิดความแตกแยก เห็นแก่ตัว ซึ่งในการพัฒนาจะต้องมีความระวังในเรื่องนี้ด้วย

นัยสำคัญของการศึกษาวิจัยทางการจัดการ

ผลจากการศึกษาทำให้สามารถสรุปได้ว่าชุมชนส่วนใหญ่ยังต้องการการพัฒนาความรู้พื้นฐานในเรื่อง การวางแผน การจัดองค์กร การเป็นผู้นำ และการควบคุมโดยเฉพาะความรู้ในเรื่องการศึกษาสภาวะ

แวดล้อมในการแข่งขันเพื่อวางแผนและกำหนดกลยุทธ์ในการผลิต เพื่อให้การแข่งขันอยู่ในระดับที่พึงตัวเองได้ การศึกษาเพื่อพัฒนาให้ทรัพย์สินทางปัญญาพัฒนาเป็นแก่นความสามารถหลัก (Core Competency) ที่มีความแตกต่างที่เด่นชัดและยากแก่การลอกเลียนแบบโดยชุมชนอื่นเป็นสิ่งที่ต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นในทุก ๆ ชุมชน เพื่อสร้างสินค้าที่มีความโดดเด่นแตกต่างกัน การศึกษาเพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง และจุดอ่อนของตัวเองทั้งในเชิงศักยภาพ และทรัพยากร รวมทั้งการศึกษาวเคราะห์โอกาส และอุปสรรคในเชิงของธุรกิจต้องมีการกระตุ้นให้มีการอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นชุมชนที่สามารถพึ่งตนเองแบบยั่งยืนได้

การใช้ทรัพยากรและการจัดการทรัพยากรยังมีความจำเป็นที่ต้องพัฒนา โดยเฉพาะในส่วนของประสิทธิภาพ ผลิตภาพ และคุณภาพ เพราะจากการศึกษาพบว่าการใช้ทรัพยากรยังอยู่ในรูปแบบที่ง่ายที่มีลักษณะแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งหากชุมชนมีการพัฒนาทางการจัดการมากขึ้นจะส่งเสริมให้การพัฒนามีความต่อเนื่อง ดังนั้นการสร้างให้ชุมชนมีโครงสร้างการจัดการ และระบบการทำงานที่ดีจะส่งผลให้การพัฒนามีความยั่งยืน เพราะการมีระบบที่ดีจะทำให้การบริหารไม่ยึดติดกับตัวบุคคลมากเกินไปส่งผลให้การพัฒนามีความต่อเนื่องมากกว่าในรูปแบบที่พึ่งตัวบุคคลที่มีโอกาสในการหยุดชะงักได้

จากการศึกษาพบneyของการจัดชุมชนที่ดีส่วนใหญ่มีผลมาจากผู้นำที่เข้มแข็ง ซึ่งหากมีการสร้างระบบที่ดีจะทำให้การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการสื่อสารระหว่างกันของชุมชนพบว่ามีประสิทธิภาพสูงมากโดยที่ส่วนใหญ่มีลักษณะของการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ นัยสำคัญที่ในเรื่องของการควบคุมพบว่าชุมชนยังการติดตามและควบคุมที่เป็นระบบ การควบคุมคุณภาพของสินค้ายังต้องมีการพัฒนาให้มีความเป็นสากลมากขึ้น โดยเฉพาะการบริหารการผลิตเป็นเรื่องที่ชุมชนมีความต้องการมาก ซึ่งในประเด็นนี้เกี่ยวข้องกับเงินลงทุน และการใช้เทคโนโลยีที่ภาครัฐคงต้องเข้ามาให้การช่วยเหลือ นัยทางการจัดการในเรื่องของค่านิยมร่วม(Shared Value)ระหว่างกันของชุมชนพบว่าชุมชนมีค่านิยม ความเชื่อ และบรรทัดฐานที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเป็นชุมชนแบบพึ่งตนเองในระดับสูงแต่ทั้งนี้พบว่าควรมีการให้

ความสำคัญกับการการสร้างความสามารถในการแข่งขันมากขึ้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืน

ข้อเสนอแนะทั่วไปสำหรับชุมชนในการพัฒนาเป็นชุมชนพึ่งตนเองแบบยั่งยืน

ผลสรุปจากการศึกษาวิจัยทั้งในเชิงคุณภาพและในเชิงปริมาณพบว่า ชุมชนของไทยมีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนผสมผสานกัน เนื่องจากชุมชนชนบทไทยเพิ่งได้รับการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาในเชิงธุรกิจมากขึ้นเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาเป็นชุมชนที่สามารถพึ่งตนเองได้ เพื่อจะช่วยให้เกิดการพัฒนาประเทศที่มีเสถียรภาพสูงสุด ข้อเสนอแนะในการพัฒนามีดังนี้คือ 1) การใช้ทรัพย์สินทางปัญญาของท้องถิ่นต้องมีการประยุกต์ให้ตรงกับความต้องการของตลาด และผู้บริโภค โดยต้องมีการพัฒนาความรู้ใหม่ๆอย่างต่อเนื่องในเชิงธุรกิจเพิ่ม และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆมากขึ้น 2) การพัฒนาความสามารถของชุมชนในการใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาไม่ควรถูกจำกัดในเรื่องของทรัพยากรและความสามารถที่มีของชุมชนเท่านั้น การแสวงหาความสามารถใหม่ ทรัพยากรใหม่ และโอกาสธุรกิจในอนาคต เป็นสิ่งที่จะต้องสร้างให้เกิดขึ้นโดยเฉพาะการสร้างให้เกิดระบบการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นของชุมชนจะทำให้ชุมชนพัฒนาตัวเองไปในทิศทางที่ชุมชนนั้นๆมีความสามารถพิเศษ ทั้งนี้จะต้องหลีกเลี่ยงการลอกเลียนแบบและการพัฒนาที่อยู่กับที่ การเปิดโอกาสให้มีสมาชิกใหม่ๆเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างและพัฒนาสินค้าก็เป็นอีกกลยุทธ์หนึ่งในการพัฒนาเป็นชุมชนแบบยั่งยืน 3) การสถาปตยกรรมโครงสร้างและระบบการทำงานควรมุ่งเน้นที่การวางแผนและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้ชุมชนสามารถที่จะนำเอาความรู้ทางภูมิปัญญานั้นมาประยุกต์ใช้ประกอบกับทรัพยากรที่มีอยู่ของชุมชนเพื่อสร้างให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางธุรกิจโดยผลิตเป็นสินค้าที่มีความแตกต่างและมีมูลค่าเพิ่มเข้าสู่ตลาด

ในขณะที่การพัฒนาชุมชนจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุดนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจะต้องให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนดังนี้คือ 1) การอบรม และสัมมนาเพื่อพัฒนาทักษะ และความรู้

อย่างต่อเนื่องทั้งในความรู้เรื่อง การผลิต การตลาด และการจัดการ การให้ความรู้ควรจะมีการทำอย่างต่อเนื่อง ถ้าเป็นไปได้ควรส่งเสริมให้ ชุมชนให้การอบรมระหว่างกันเองเพราะจะทำให้เกิดการพัฒนาในวง กว้างมากขึ้น 2) การสนับสนุนทางการเงินในรูปของเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ หรือการพัฒนาในรูปของสหกรณ์เพื่อให้ชุมชนมีเงินทุนหมุนเวียนเพียงพอในการดำเนินธุรกิจแบบพึ่งตนเองได้ 3) สนับสนุนการพัฒนาและ วิจัยในการเพิ่มคุณภาพของวัตถุดิบที่นำมาใช้ การช่วยพัฒนาเทคโนโลยี ที่เหมาะสม การแนะนำและช่วยสถาปัตยกรรมเครื่องจักรอุปกรณ์ที่ เหมาะสมที่สามารถทำให้การผลิตสินค้ามีผลผลิตภาพและประสิทธิภาพสูงสุด 4) การส่งเสริมให้เกิดโอกาสทางธุรกิจทางการตลาดให้มากขึ้นกับชุมชน เช่นการจัดให้มีการแสดงสินค้า การออกร้าน โดยต้องส่งเสริมให้มีการ แข่งขันระหว่างกันของชุมชนเพื่อคัดเลือกสินค้าที่มีความโดดเด่นที่สุดซึ่ง จะส่งผลต่อการพัฒนาสินค้าโดยจะต้องช่วยชี้แนะข้อบกพร่องของสินค้า เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาในอนาคต

ข้อจำกัดของการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

เนื่องจากการศึกษาวิจัยโครงการนี้ทำการศึกษาวิจัยในกลุ่ม ประชากรที่ได้รับการคัดเลือกให้นำสินค้ามาแสดงในงานมหกรรมหนึ่ง ตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่ภาครัฐเป็นผู้จัดขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมให้คนไทย หันมาใช้สินค้าไทยโดยเฉพาะสินค้าที่พัฒนาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนั้น ชุมชนที่ได้มาจัดแสดงในงานส่วนใหญ่จะเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งและ ยั่งยืนในระดับหนึ่งซึ่งอาจจะไม่ได้เป็นตัวแทนที่ดีของชุมชนในชนบทของ ไทยทั้งสิ้นที่มีมากกว่าเจ็ดพันตำบล ดังนั้นอำนาจในการอธิบายของผล การวิจัยจึงอาจมีข้อจำกัด ในทางกลับกันอาจพิจารณาได้ว่าเป็นการ ศึกษากลุ่มประชากรที่เป็นชุมชนที่มีความสามารถในการพึ่งตนเองได้ใน ระดับหนึ่ง ซึ่งแม้กระนั้นยังพบปัญหาที่เป็นจุดอ่อนในการพัฒนาหลาย ประการซึ่งทำให้แน่ใจได้ว่าการพัฒนาประเทศให้มีเสถียรภาพนั้น การสร้างเศรษฐกิจรากฐานในระดับชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองให้ได้มาก ขึ้นเป็นแนวทางที่สมควรพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้นงานวิจัยในอนาคตที่ประยุกต์นำเอาแนวคิดทางการจัดการใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้กับชุมชนเป็นสิ่งที่สมควรจะได้รับการส่งเสริมอย่างมากเพราะจะทำให้การพัฒนาชุมชนชนบทของไทยก้าวข้ามขั้นตอนการเรียนรู้แบบลองผิดลองดีได้ ที่สำคัญการศึกษาวิจัยในระดับลึกที่มีตัวอย่างในการศึกษาที่ครอบคลุมจะทำให้เกิดความเข้าใจในสภาพของชุมชน สภาพสังคมและแนวคิดในการจัดการเชิงเศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น โดยเฉพาะการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพราะสามารถทำให้เข้าใจรายละเอียดในเชิงลึกชัดเจนมากขึ้น ทั้งนี้ควรศึกษาวิจัยนียมการพัฒนาชุมชนแบบพึ่งตนเองแบบยั่งยืนในมิติอื่น ๆ ในเชิงบูรณาการมากขึ้น เพราะจะทำให้การศึกษาความสมบูรณ์ครบถ้วน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กชกร ชินะวงศ์ กระบวนการเชิงสร้างสรรค์: คีนพลังสู่ชุมชน. สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม, กรุงเทพฯ, 2544.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, มูลนิธิ. แผนฟื้นฟูสังคม-เศรษฐกิจที่ยั่งยืนสำหรับชุมชน. สนับสนุนโดย สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน. พฤษภาคม 2541.

บทสรุปแนวนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมการค้าและบริการ. งานศึกษาวิจัยเพื่อประกอบการจัดทำแผนพัฒนาอุตสาหกรรมและการค้าในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535-2539).

แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทย. กุมภาพันธ์ 2539.

ยุทธศาสตร์การพัฒนากำลังคนทางเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขัน. งานศึกษาวิจัยเพื่อเสนอ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กุมภาพันธ์ 2538.

มงคล ตำนานินทร์ เศรษฐกิจชุมชน พึ่งตนเองเชิงระบบ: หลักการและแนวปฏิบัติ. กทม.: บริษัทเธิร์ดเวฟ คอมมูนิตี้เคชั่น จำกัด., 2537.

- สำนักนายกรัฐมนตรี, คณะอนุกรรมการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับ
ต่างประเทศ. **สมุดปกขาว : การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับ
ต่างประเทศ**, มกราคม 2538.
- สนิท สมัครการ **การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคม**. กทม.
สำนักงานกิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก. 2544.
- สมพร เทพสิทธิ์ **การพัฒนาแบบยั่งยืน เอกสารในการประชุมราชบัณฑิตและภาคี
สมาชิก สำนักบรรณศาสตร์และการเมือง กุมภาพันธ์ 2536**.
- สุพรรณิ ไชยอำพร และ สนิท สมัครการ **การวิเคราะห์ทางสังคมเพื่อการพัฒนา: แนว
ความคิดและวิธีการ**. กทม. :โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์
2543.
- ส่วนการพัฒนาระบบและทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงและแปซิฟิก
ธนาคารโลก. **ยุทธศาสตร์เพื่อฟื้นฟูการพัฒนาชนบทของประเทศไทยหลังวิกฤต
เศรษฐกิจ พิมพ์ครั้งที่ 1**, 2543.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ(เตียงหงษากุล) **การพัฒนาชุมชนเปรียบเทียบ**. พิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮาส์, 2531.

ภาษาอังกฤษ

- Baum, J. C. & Korn, H. J. 1999. **Dynamics of dyadic competitive interaction**.
Strategic Management Journal. 20:251-278.
- Dyer, J. H. & Singh, H. 1998. **The Relational view: Cooperative Strategy and
sources of Interorganizational competitive advantage**. Academy of
Management Review, Vol.23(4):660-679.
- Grant, R. M. 1996. **Prospering in dynamically-competitive environments:
Organizational capability as knowledge integration**. Organization Science,
7:375-387.
- Granovetter, M. 1985. **Economic action and social structure: The problem of
embeddedness**. American Journal of Sociology, 91:481-510.
- Guillen, M.F. (2000). **Business Groups in Emerging Economies: A Resource-
Based View**. Academy of Management Journal Vol: 43(3):362-380.

- Gnyawali, D. R. & Madhavan, R. 2001. **Cooperative networks and competitive.** Management Review. 26(3):431-445.
- Gulati, R., Nohria, N., & Zaheer, A. 2000. Strategic networks. **Strategic Management Journal.** 21:203-215.
- Hamel, G., and Prahalad, C. K. 1994. **Competing for the future.** Boston: Harvard Business School Press.
- Hamel, G. 1991. **Competition for competence and inter partner learning within international strategic alliances.** Strategic Management Journal, 12: 83-104.
- Harrigan, K. R. 1986. **Managing for joint venture success.** Lexington, MA: Lexington Books.
- Leonard-Barton, D. 1995. **Wellsprings of knowledge: Building and sustaining the source of innovation.** Boston:Harvard Business School Press.
- Madhavan, R., Koka, B., & Prescott, J. E. 1998. **Networks in transition: How industry events (re)shape interfirm relationships.** Strategic Management Journal, 19:439-459.
- Nishiguchi, T. 1994. **Strategic industrial sourcing.** New York: Oxford University Press.
- Nonaka, I. 1994. **A dynamic theory of organizational knowledge creation.** Organization Science, 5:14-37.
- Nadler, D. A. 1998. **Champion of change.** Jossey-Bass Publishers: San Francisco.
- Oliver, C. 1997. **Sustainable competitive advantage: Combining institutional and resources-based views.** Strategic Management Journal, 18: 697-714.
- Padgett, J. F., & Ansell, C. K. 1993. **Robust action and the rise of the Medici, 1400-1434.** American Journal of Sociology, 98: 1259-1319.
- Porter, M. E. 1985. **Competitive Strategy.** Free Press: New York.
- Thorelli, Hans B. 1986. **Networks: Between markets and hierarchies.** Strategic Management Journal,7: 37-51.
-

- Tsai, W. 2001. **Knowledge transfer in Intraorganizational networks: Effects of network position and absorptive capacity on business unit innovation and performance.** Academy of Management Journal. 44(5):996-1004.
- Uzzi, B. 1997. **Social structure and competition in interfirm networks: The paradox of embeddedness.** Administrative Science Quarterly. 42:35-67.
- United Nations Development Program, **Governance for Sustainable Development,** January, 1997.
- Von Hippel, E. 1988. **The sources of innovation.** New York: Oxford University Press.
- Williamson, O. E. 1985. **The economic institutions of capitalism.** New York: Free Press.
